

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітній ступінь - «Магістр»

на тему: **Управління та адміністрування фінансовими
ресурсами підприємства**

Виконала:

студентка спеціальності

073 «Менеджмент»

ОП «Адміністративний менеджмент»

Байрамова Огулшат

Керівник:

Стоволос Надія Борисівна

доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Рецензент:

Мойсеєнко Тетяна Олександрівна

менеджер ТОВ «Сумикамволь»

Суми – 2022

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	Економіки і менеджменту
Кафедра	Публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь	«Магістр»
Спеціальність	073 «Менеджмент» ОП «Адміністративний менеджмент»

Затверджую:
Завідувач кафедри
публічного управління
та адміністрування
д.е.н., професор
Славкова О.П.

«___» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Байрамової Огулишат

- Тема роботи:** Управління та адміністрування фінансовими ресурсами підприємства
- База практичного дослідження:** ТОВ «Голландська аграрна компанія»
керівник роботи Стоволос Надія Борисівна, к.е.н., доцент
затверджена наказом по університету від «___» _____ 20__ р. № _____
- Строк подання студентом закінченого проекту (роботи)** «05» грудня 2022 р.
- Вихідні дані до проекту (роботи):**
нормативно-законодавчі акти України, навчально-методичні посібники, монографії, підручники за тематикою дослідження, наукові публікації, статистична інформація за 2019-2021 роки
- Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно дослідити розглянути сутність та місце управління фінансовими ресурсами в системі менеджменту підприємства;**
охарактеризувати особливості управління фінансовими ресурсами в сільськогосподарських підприємствах;
розглянути науково-методичні підходи до оцінки ефективності управління;
проаналізувати стан управління фінансовими ресурсами ТОВ «Голландська аграрна компанія»;
обґрунтувати організаційно-економічні заходи вдосконалення управління фінансовими ресурсами в системі менеджменту підприємства.
- Дата видачі завдання:** 12 листопада 2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту(роботи)	Строк виконання етапів проекту	Примітка
1	Визначення об'єкту, предмету дослідження, формулювання мети та задач кваліфікаційної роботи, складання плану	Листопад-грудень 2021	
2	Підбір та вивчення літературних джерел, законодавчої та нормативної бази	Січень 2022	
3	Узагальнення теоретичного матеріалу з обраної теми дослідження та представлення чорнового варіанту першого розділу кваліфікаційної роботи	Лютий-квітень 2022	
4	Збір та обробка фактичного матеріалу, узагальнення аналізу застосування досліджуваного питання на підприємстві (переддипломна практика)	02-31 травня 2022	
5	Оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи, узагальнення аналітичної частини, захист звіту по переддипломній практиці	Червень 2022	
6	Проектування напрямів вдосконалення досліджуваної проблеми	Липень-Серпень 2022	
7	Завершення проектної частини кваліфікаційної роботи та подання попереднього варіанту третього розділу керівнику	Вересень 2022	
8	Оновлення даних за 2017-2019 роки та доопрацювання аналітичного і проектного розділів кваліфікаційної роботи	Жовтень 2022	
9	Оформлення кваліфікаційної роботи, та її подання на попередній захист та рецензування	Листопад 2022	
10	Перевірка кваліфікаційної роботи на автентичність (подання роботи для перевірки на плагіат на кафедру, до відділу якості освіти)	2 грудня 2022	
11	Подання закінченої роботи та документів до неї до деканату	14 грудня 2022	
12	Захист кваліфікаційної роботи	23-24 грудня 2022	

Студент _____
(підпис)

О. Байрамова _____

Керівник роботи _____
(підпис)

Н.Б. Стоволос _____

Перевірку на автентичність проведено

Н.М. Баранік

Дипломна робота допущена до захисту

М.О. Лишенко _____

АНОТАЦІЯ

Байрамова О. Управління та адміністрування фінансовими ресурсами підприємства. Кваліфікаційна робота зі спеціальності 073 «Менеджмент» ОП «Адміністративний менеджмент» СНАУ, Суми -2022 р. – Рукопис.

Досліджена концепція удосконалення адміністративної діяльності організації в умовах управління та адміністрування фінансовими ресурсами підприємства. розглянута сутність та місце управління фінансовими ресурсами в системі менеджменту підприємства, охарактеризовано особливості управління фінансовими ресурсами в сільськогосподарських підприємствах.

Представлено загальну характеристику підприємства. Виконано аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Голландська аграрна компанія».

Проаналізовано управління та адміністрування фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства розглянуто науково-методичні підходи до оцінки ефективності управління.

Обґрунтовано організаційно-економічні заходи вдосконалення управління фінансовими ресурсами в системі менеджменту підприємства.

Розроблено пропозиції щодо впровадження удосконалення управління та адміністрування фінансовими ресурсами ТОВ «Голландська аграрна компанія».

Запропоновано сучасні підходи до організаційно-економічних заходів вдосконалення управління фінансовими ресурсами в системі менеджменту ТОВ «Голландська аграрна компанія» та особливості управління фінансовими ресурсами підприємства за сучасних умов.

Ключові слова: фінансові ресурси, підприємство, управління, аграрна компанія, ефективність.

ANNOTATION

Bayramova O. Management and administration of financial resources of the enterprise. Qualification work on specialty 073 "Management" OP "Administrative Management" SNAU, Sumy - 2022 - Manuscript.

The concept of improving the administrative activity of the organization in the conditions of management and administration of the financial resources of the enterprise is studied. the essence and place of financial resource management in the management system of the enterprise is considered, the peculiarities of financial resource management in agricultural enterprises are characterized.

The general characteristics of the enterprise are presented. The analysis of the main indicators of the financial and economic activity of LLC "Dutch Agrarian Company" was performed.

The management and administration of financial resources of an agricultural enterprise is analyzed, and scientific and methodical approaches to the evaluation of management efficiency are considered.

The organizational and economic measures to improve the management of financial resources in the management system of the enterprise are substantiated.

Proposals for the implementation of improving the management and administration of financial resources of the LLC "Dutch Agrarian Company" have been developed.

Modern approaches to organizational and economic measures to improve the management of financial resources in the management system of the LLC "Dutch Agrarian Company" and the peculiarities of managing the company's financial resources under modern conditions are proposed.

Key words: financial resources, enterprise, management, agricultural company, efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 СУТНІСТЬ ТА МІСЦЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ У ТОВ «ГОЛЛАНДСЬКА АГРАРНА КОМПАНІЯ».....	21
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	21
2.2 Особливості управління фінансовими ресурсами в сільськогосподарських підприємствах.....	29
2.3 Аналіз стану забезпечення фінансовими ресурсами ТОВ «Голландська аграрна компанія».....	37
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ.....	44
3.1 Науково-методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.....	44
3.2 Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами.....	52
3.3 Організаційно-економічні заходи вдосконалення управління фінансовими ресурсами в системі менеджменту ТОВ «Голландська аграрна компанія»	63
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	77
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах нестабільного розвитку національної економіки аграрний сектор залишається чи не єдиним, що демонструє позитивну динаміку у напрямі забезпечення продовольчої безпеки населення країни, утримуючи таким чином економіку країни на основі мультиплікативного ефекту.

Зважаючи на це, суб'єкти господарювання в аграрному секторі вимагають підвищеної уваги до формування ефективної системи управління фінансовими ресурсами як базового джерела економічного зростання підприємства, що визначає ефективність його діяльності в ринковому середовищі, фінансову стійкість, стабільність та конкурентоздатність, забезпечує безперервність господарських процесів, соціально-економічного розвитку та зростання ринкової вартості. Відтак, особливої значущості та актуальності набуває дослідження та наукове обґрунтування проблематики пов'язаної з управлінням фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. Правильно налагоджена система управління фінансовими ресурсами на підприємстві стане запорукою його успішної діяльності, та позитивно відобразиться на показниках конкурентоспроможності. Зазначене обумовило вибір теми кваліфікаційної роботи, мету і завдання дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних положень та аналіз стану управління фінансовими ресурсами ТОВ «Голландська аграрна компанія» Сумської області.

Відповідно до поставленої мети визначено такі основні *завдання*:

- дослідити теоретичні положення управління фінансовими ресурсами в сільськогосподарських підприємствах;
- провести аналіз діючої системи управління фінансовими ресурсами в ТОВ «Голландська аграрна компанія» Сумської області;
- розробити рекомендації по вдосконаленню управління фінансовими ресурсами в досліджуваному підприємстві.

Об'єктом дослідження виступають процеси управління фінансовими ресурсами в ТОВ «Голландська аграрна компанія» Сумської області.

Предмет дослідження є теоретико-методичні засади та практичний інструментарій управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств.

Методи дослідження. Для досягнення мети розрахункової роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: логіко-діалектичний; статистичний; аналізу і синтезу; експертних оцінок; групування; абстрактно-логічний.

Інформаційною базою дослідження є періодичні видання, монографії та інші праці вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правові акти України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, також баланси підприємства (форма 1), дані форми 2 «Звіт про фінансовий результати та їх використання», форма №1- ПВ «Звіт із праці», форма № 21- заг «Звіт про реалізацію продукції сільського господарства» тощо.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що отримані результати мають науково-прикладне значення та можуть бути використані в ТОВ «Голландська аграрна компанія» Сумської області для економічного обґрунтування заходів по вдосконаленню управління фінансовими ресурсами вказаного підприємства.

Апробація результатів дипломного дослідження. Окремі положення та результати дослідження, пропозиції і рекомендації доповідалися й отримали позитивну оцінку на двох Міжнародних науково-практичних конференціях.

РОЗДІЛ 1

Сутність та місце управління фінансовими ресурсами в системі менеджменту підприємства

Зміни, які відбуваються в економіці країни, потребуватимуть лідерів бізнесу по-новому розглядати діяльність з управління фінансами. В умовах ринкової економіки фокус поступово змінюється з управління виробництвом на управління фінансами, оскільки будь-яка компанія може порівняти певні фінансові результати, щоб оцінити ефективність своєї діяльності та розрахувати відповідні показники.

Таблиця 1.1 - Підходи до визначення поняття «фінансові ресурси підприємства»

Дослідник	Трактування сутності поняття
М.М. Бердар [2]	це частина грошових ресурсів у вигляді доходів і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і виконання затрат із забезпечення розширеного відтворення
Л.В. Гончаренко [9]	це сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів господарювання
Н.В. Гришук [11]	це грошові доходи і надходження, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат із розширеного відтворення і економічного стимулювання працівників
Н. О. Рибалко [18]	це сукупність активів підприємства, сформованих із зовнішніх та внутрішніх джерел, що знаходяться в розпорядженні підприємства на правах власності або тимчасового володіння і які використовуються для погашення фінансових зобов'язань та забезпечення безперервності функціонування підприємства
Ю.М. Тютюнник, С.В. Тютюнник [26]	це сукупність грошових коштів, що перебувають у фондовій, нефондовій формі або перетворені у відповідну матеріалізовану форму і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення
Н.О. Рибалко [31].	це його власні і позичкові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства
І.В. Фурман [38].	це сума коштів, спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства

Джерело: узагальнено автором із використанням [2; 9; 11; 18; 26; 31; 38]

Враховуючи те, що управління фінансовими ресурсами є складною системою принципів, стратегій, методів та інструментів впливу на процеси формування та використання цих ресурсів, необхідно визначити терміни, щоб уникнути непорозумінь та некоректного використання понять. По-перше, доцільно, на наш погляд, розглянути поняття «фінансові ресурси бізнесу».

Тому в українській економічній думці виділяється багато визначень поняття «фінансові ресурси бізнесу», однак у наукових колах по-різному розглядається його сутність. Деякі з них узагальнено та наведено в таблиці 1.1.

Отже, аналізуючи надані пояснення щодо розкриття змісту поняття «фінансові ресурси», можна зробити висновок, що серед економістів України та інших країн досі немає єдиного трактування цього терміну та його ролі в практиці. будь-якого. господарське підприємство.

Відповідно до наведених визначень можна сказати, що більшість авторів схилиються до такої точки зору, з якою погоджуємося і ми, і вважаємо, що під фінансовими ресурсами слід розуміти частину коштів підприємства, сформовану в системі розподілу. і перерозподіл національного багатства, валового внутрішнього продукту та національного доходу, зібраних за його рахунок, залучених і залучених коштів і які є в розпорядженні бізнесу та необхідні йому для того, щоб він міг виконувати свої фінансові зобов'язання, нести витрати для цієї мети. для забезпечення процесу розширеного виробництва, а з метою отримання прибутку при започаткуванні виробничо-господарської діяльності.

Розподіл фінансових ресурсів підприємства наведено на рисунку 1.1 Ми зазначаємо, що різні автори по-різному пояснюють не лише поняття, але й функції, доступні у бізнес-фінансових послугах. Тому, варто звернути увагу на різні підходи до трактування не тільки поняття «фінансові ресурси підприємства», а й їх класифікацію.

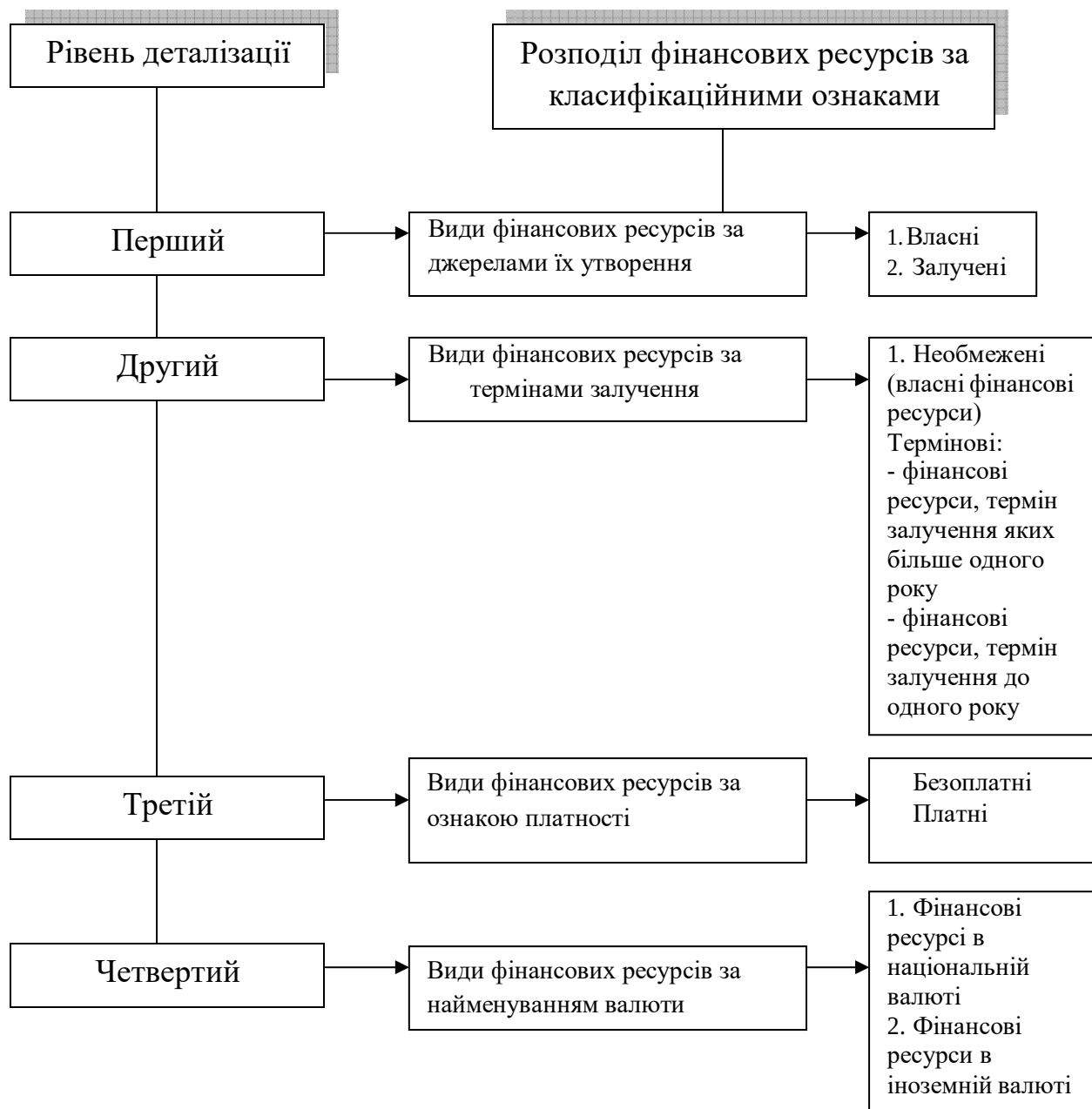

Рисунок 1.1 - Класифікація фінансових ресурсів підприємства

Джерело: складено та побудовано автором на основі [10]

Ми віддаємо перевагу визначенню, наданому колективом авторів [17], і вважаємо, що корпоративні фінансові ресурси повинні виконувати такі функції:

- забезпечення процесу створення бізнесу;
- створення свого першого капіталу;
- нарощування ресурсного потенціалу;

- забезпечення безперервності та відтворюваності комерційного процесу;
- виконання фінансових зобов'язань;
- забезпечити його фінансову стійкість, платоспроможність, конкурентоспроможність та ефективність господарської діяльності.

Управлінський аспект визначеного напрямку дослідження слід розглядати з точки зору основних функцій управління: планування, організації, спрямування, мотивації, контролю, координації.

У наукових працях [37] автори стверджують, що характерними ознаками фінансових ресурсів як економічної категорії є: обмежена мобільність; джерело доходу; об'єкт управління економікою; систематичний вплив фактора ризику; визначені правила створення та використання суб'єктами господарювання різних організаційно-правових форм; продаж, володіння та розпорядження; здатність до змін; тип, призначений для використання; ресурси для виробництва та інвестицій..

На думку вчених, специфічний зміст фінансових ресурсів [12;13] визначається наявністю певних ознак: по-перше, це фонди характеру накопичення, що утворюються в результаті виробництва, розподілу та перерозподілу сукупного суспільного продукту і національного доходу; по-друге, це кінцеві прибутки, тобто кошти, призначені для обміну товарів; по-третє, це прибутки після реалізації товару.

Здійснення суб'єктом господарювання фінансово-господарської діяльності передбачає регулярне надходження грошових коштів на банківські рахунки або в касу у вигляді виручки або доходу від реалізації продукції та їх вилучення при розрахунках. У процесі створення, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання виникають різноманітні фінансові відносини, які відображають економічний зміст фінансового сектора. У зазначеному контексті фінансові ресурси також розглядаються у формі вираження, зокрема, як сукупність доходів і надходжень ззовні (зібрані та позичені кошти), грошові та подібні потоки,

готівка, кошти, прибуток і доходи наявних підприємств призначені для виконання фінансових зобов'язань підприємства, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних із розширенням виробництва та підтримкою стабільності фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому всю сукупність фінансових взаємовідносин суб'єктів господарювання можна представити у вигляді грошових потоків і мати чіткі вартісні характеристики [14].

Певні типи ресурсів мають свої специфічні якісні характеристики та характеристики, які дають змогу їх ідентифікувати по-різному. Фінансові послуги також мають свої особливості. Вони є важливою частиною та фактором управління фінансами. Загорулько Ю.І. вказує на тісний взаємозв'язок між фінансовими ресурсами та основною метою фінансового менеджменту, розглядаючи останню як систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних зі створенням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємства [15].

Розглядаючи виявлену проблему, варто відзначити цікаву думку авторського колективу [6] щодо певного аспекту фінансових джерел, суть якого полягає в тому, що останні не беруть безпосередньої участі у виробничому процесі. Тобто для участі у виробничому процесі їм необхідно трансформуватися в інші види ресурсів. Деякі види інших ресурсів також можуть мати подібні можливості. Проте з фінансовими ресурсами властивість конверсії інша.

Економічний зміст перетворення фінансових ресурсів повною мірою відображається в понятті витрачання грошових коштів. У теорії фінансів і практиці управління фінансовою діяльністю підприємства купівля капіталу розглядається як здатність активу бути придбаним за короткий проміжок часу з невеликою втратою його реальної ринкової вартості. Основним кількісним показником його оцінки є рівень ліквідності. Згідно з цією точкою зору в економічній теорії вважається, що рівень капіталу дорівнює нулю, тому є властивістю повної зайнятості [8].

Таблиця 1.2 - Складові системи управління фінансовими ресурсами підприємства

Елемент системи управління фінансовими ресурсами	Характеристика
Об'єкт управління	Фінансові відносини, що виникають між підприємствами та їх засновниками, державою, комерційними структурами, іншими юридичними та фізичними особами; джерела формування, напрями використання, обсяг, склад і структура фінансових ресурсів, склад структура і кругообіг капіталу; грошові фонди, їх формування та використання; грошовий обіг у відтворювальному процесі
Суб'єкт управління	Фінансова служба підприємства (окремий менеджер, фінансовий відділ, фінансовий департамент тощо), яка за допомогою різних форм управлінського впливу забезпечує цілеспрямоване функціонування об'єкту
Цілі	Збільшення ринкової вартості підприємства; досягнення прийнятних темпів зростання економічного потенціалу суб'єктом господарювання; зростання обсягів виробництва та реалізації; зменшення витрат; забезпечення рентабельності діяльності; забезпечення стійкості фінансового стану; оптимізація структури капіталу підприємства тощо
Завдання	Визначення оптимального обсягу та структури фінансових ресурсів; залучення коштів на найвигідніших для підприємства умовах; визначення методів раціонального використання фінансових ресурсів підприємства з метою отримання найкращих фінансових результатів; встановлення планових стратегічних та поточних показників щодо обсягу і структури фінансових ресурсів; забезпечення контролю виконання встановлених показників
Фінансові нормативи	Середньорічний темп зростання власного капіталу, рівень рентабельності власного капіталу, співвідношення оборотних та необоротних активів, достатній рівень ліквідності активів, коефіцієнт незалежності від зовнішніх джерел фінансування, оптимальне співвідношення довгострокової та короткострокової заборгованості, граничний рівень фінансових ризиків
Принципи	Важливості, повноти, оперативності, динамічності, достовірності, безперервності, циклічності, узгодженості з іншими економічними процесами підприємства
Методи	Група методів збільшення власного капіталу підприємства; група методів збільшення позичкового капіталу підприємства; група методів оптимізації структури активів підприємства
Інформаційне забезпечення	Інформація з зовнішніх та внутрішніх джерел (дані управлінського та фінансового обліку підприємства)

Джерело: узагальнено автором із використанням [9; 11; 18; 31; 38]

Тому, враховуючи викладені позиції дослідників окремих питань, ми цілком поділяємо наукову економічну точку зору [7] та вважаємо, що

управління діловим капіталом є одним із важливих чинників організації виробничо-господарської діяльності. Бізнес, є чинником, який має основний вплив на забезпечення фінансово-економічної ефективності бізнесу в сучасних умовах.

Чільним напрямком у всіх бізнесах є фінансовий менеджмент, який базується на управлінні фінансовими ресурсами. Останній, за багатьма визначеннями вчених [26], трактується як система засобів, методів, видів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з процесами формування, розподілу та використання фінансових ресурсів для досягнення стабільності фінансів. статус і ефективність бізнесу.

Тому здатність бізнесу досягти успіху в сучасних складних ринкових умовах залежить від правильної ситуації та правильної організації управління фінансовими ресурсами.

На основі узагальнення та критичного аналізу існуючих теоретичних положень ми зібрали їх у таблиці 1.2. основні складові системи управління фінансовими ресурсами підприємства та визначено цілі, функції та призначення управління фінансовими ресурсами підприємства.

У рамках вивчення теми дослідження, крім зазначених теоретичних аспектів, нашу увагу привернули методи управління фінансовими ресурсами, розглянуті в наукових джерелах. Багато науковців усвідомлюють, що успіх управління фінансовими ресурсами значною мірою залежить від перевірки використовуваних методів управління, які використовуються на практиці з урахуванням особливостей управління фінансовими ресурсами та сучасних умов (рис. 1.2).

На основі наукових економічних джерел [23; 24; 30]. До цієї ж групи методів відноситься також збільшення власного капіталу за рахунок: збільшення величини його прибутку, надходження правових внесків від засновників та акціонерів, отримання податкових пільг, отримання фінансової допомоги, що вкрай важливо, на безповоротній основі.

Рисунок 1.2 - Розподіл методів управління фінансовими ресурсами підприємств

Джерело: складено автором на основі [23; 24; 30]

На малюнку наочно видно, що одним із шляхів управління фінансовими ресурсами підприємства є збільшення величини його прибутку, який є важливим джерелом формування капіталу.

Поряд із традиційними науковці виділяють прогресивні методи управління фінансовими ресурсами підприємства, які описані на рис. 1.2. з виставкою його основних частин.

Фінансові ресурси залежать від розміру джерел фінансування та визначають масштаби господарської діяльності. Тому найважливішим завданням управління фінансовими ресурсами є визначення норм, джерел і методів залучення фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності підприємства. Для ілюстрації структури фінансових ресурсів розглянемо рис. 1.3.

Рисунок 1.3 - Джерела формування фінансових ресурсів

Джерело: складено автором на основі [21]

За джерелом утворення розрізняють дві основні групи джерел: власні (майно, що належить суб'єкту господарювання та створюється в результаті його фінансово-господарської діяльності. Фінансові ресурси, що належать йому, є основною частиною всіх фінансових ресурсів підприємства. Бізнес, який був створений під час його становлення та використовувався протягом усього періоду існування. Ця частина коштів називається статутним фондом або статутним капіталом бізнесу. Право власності на підприємство також створюється в результаті інвестування в статутний капітал акцій, випуск акцій і подальший продаж акцій і т. д. Варто відзначити і той факт, що протягом всієї господарської діяльності господарського підприємства статутний капітал може змінюватися, тобто зменшуватися або зростати, включаючи витрати на внутрішню фінансову частину бізнесу.

Друга група – це кредити, тобто ресурси (кошти), які не належать самому бізнесу, але постійно розподіляються завдяки активній системі

розрахунків. Тобто ці кошти тимчасово використовуються та розпоряджаються суб'єктами господарювання з метою використання їх як довгострокових та поточних зобов'язань для досягнення законних цілей. Вони створюються на вартість усіх видів господарських операцій.

Зі сказаного випливає, що всі перелічені види ресурсів беруть участь як у створенні господарських засобів, так і у використанні їх виробничо-господарської діяльності з метою отримання прибутку.

Так, науковець Мушенок В. В. пропонує класифікувати джерела формування фінансових ресурсів бізнесу за такими орієнтирами:

- 1) фінансові ресурси, створені при створенні бізнесу;
- 2) об'єкти, збудовані за власні та прирівняні до них кошти;
- 3) кошти, залучені на фінансовому ринку;
- 4) фінансові ресурси, отримані під час розподілу грошей квітанції [22].

Детально наведено класифікацію джерел формування фінансових ресурсів колективом авторів [37]:

- 1) створені при створенні підприємства за рахунок внесків засновників
Акціонерний капітал:
 - рівність;
 - внески членів громади;
 - бюджетні кошти;
 - фінансові ресурси галузі;
- 2) створені за власні кошти та пайовий капітал:
 - операційні доходи, інвестиції, фінансова діяльність:
 - а) чистий прибуток і чистий прибуток;
 - б) прибуток від великої операції;
 - в) прибуток від трудової діяльності;
 - г) прибуток від фінансових операцій;
 - д) доходи від іншої діяльності та надзвичайних подій;
 - чиста вартість:

а) амортизаційні відрахування;

б) цільовий дохід;

в) стабільні борги тощо;

3) інтегровані у фінансовий ринок:

- надходження від випуску акцій, облігацій та інших цінних паперів;

- фінансові, комерційні та банківські кредити;

4) отримані під час розподілу готівкових надходжень:

- кошти, отримані від організацій, виробничих установ;

- страхові виплати;

- бюджетні інвестиції, асигнування, дотації, гранти.

Варто також додати, що оновлені наукові джерела достовірно доводять, що неможливо віддавати перевагу, особливо в сучасних умовах ведення бізнесу, одному джерелу формування фінансових ресурсів, тому що якщо використовувати тільки свої кошти, виникають проблеми зниження зростання. фінансова міцність бізнесу, використання позикових і залучених коштів у великих обсягах дійсно дають можливість для виживання та постійного розвитку в умовах нестабільності, що значно підвищує рівень ризику у фінансовій діяльності суб'єктів господарювання [33] .

Отже, поділяючи викладені наукові ідеї, можна зробити висновок, що правильна структура фінансових ресурсів з різних джерел дозволяє підприємству вчасно реагувати: на зміни потреб ринку, розширення асортименту продукції, підвищення рівня виробництва тощо. Тому слушними є рекомендації щодо підтримки правильного балансу між джерелами формування фінансових ресурсів для забезпечення загальної стабільності фінансів підприємств [5]. Згідно із зазначеними науковими уявленнями, на основі наших спостережень можна помітити, що значна частина фінансових ресурсів підприємствами аграрного сектору створюється шляхом ефективного використання ресурсів у процесі виробництва та реалізації продукції, товарів, забезпечення . послуг, виконання робіт тощо.

Таким чином, збільшення прибутку є одним із основних джерел формування вашого капіталу.

Таким чином, вибір ефективних інструментів для усунення недоліків в управлінні бізнесом є важливою частиною управління фінансовими ресурсами.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ У ТОВ «ГОЛЛАНДСЬКА АГРАРНА КОМПАНІЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Проведемо аналіз управління фінансовими ресурсами на базі сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Голландська аграрна компанія», що входить до складу компанії з іноземними інвестиціями «Бонtrup Україна». Останній був створений у 2007 році з метою орієнтації макроекономіки на довгострокову перспективу. Земельні ділянки загальною площею 22 тис. га знаходяться в оренді компанії «Бонtrup Україна» в Глухівському районі та Шосткинському районі Сумської області. Статутний капітал товариства становить 48 074 533 грн.

Основний бізнес знаходиться в селі Береза Глухівського району Сумської області. Підприємство, обране для дослідження, є юридичною особою, має самостійний баланс, має кошти та оборотні кошти, чеки, валютні та інші рахунки в установах банків, круглу печатку та кутовий штамп із найменуванням.

З метою ефективного управління фінансово-господарською діяльністю підприємства створено організаційну структуру, яка відповідає нормам законодавства України та забезпечує розподіл повноважень органів управління в реалізації стратегії підприємства. Організація має чітку та ефективну структуру управління.

При такій структурі безпосереднє підпорядкування всіх питань, пов'язаних з управлінням цим об'єктом, пов'язане з управлінням ефективністю. Наведена структура свідчить, що вищим органом управління господарською діяльністю є Загальні збори учасників (засновників) товариства. Засновником компанії Bontrup (бенефіціарним власником) є

громадянин Німеччини Франц Бонtrup. Виконавчим органом товариства є генеральний директор, який призначається засновниками на строк до трьох років. Головний офіс і генеральний директор знаходяться в Києві. Керує досліджуванім підприємством директор. В його обов'язки входить управління поточною діяльністю, розробка політики, спрямованої на підтримку та підвищення прибутковості та конкурентоспроможності компанії тощо. Інші посадові особи призначаються корпоративним директором за погодженням із засновниками. При прийнятті на роботу директора обсяг його повноважень визначається в договорі, укладеному засновником.

Директор подає на затвердження засновникам річний фінансовий звіт та баланс підприємства, забезпечуючи виконання рішень засновника щодо управління підприємством. Тільки за згодою засновника господарський директор вирішує такі питання: затвердження річного кошторису, штатного розкладу.

В обов'язки директора входить створення організаційної структури компанії з департаментів і відділів. Правління та директор підконтрольні та підзвітні Зборам акціонерів.

Фінансовою стратегічною метою ТОВ «Голландська аграрна компанія», як і багатьох сільськогосподарських підприємств в Україні, є отримання прибутку, однак компанія бачить необхідність формування соціальної відповідальності, дбає про своїх працівників і є гідним прикладом отримання прибутку. соціально відповідальний бізнес. На сайті компанії створено окрему сторінку, де видно соціальну діяльність.

Відповідно до Земельного кодексу України всі землі поділяються на категорії з різним цільовим призначенням. Землі, що використовуються для ведення сільськогосподарського виробництва, — це сільськогосподарські угіддя, які далі поділяються на сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, луки, пасовища та перелоги) та

несільськогосподарські угіддя (землі під господарськими будівлями та інфраструктурою господарств) [16].

Саме завдяки наявності необхідного обсягу фінансових ресурсів суб'єкти господарювання отримують доступ до необхідних земельних ресурсів, що вплине на підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва та функціонування внутрішнього аграрного ринку.

Розглянемо структуру та склад земельних ресурсів ТОВ «Голландська аграрна компанія» у 2019-2021 рр.

Таблиця 2.1 - Склад і структура земельних угідь ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Види угідь	Роки						Відхилення 2021 р. від 2019 р., ±	
	2019		2020		2021		абсолют не, га	віднос не, %
	Площа, га	Питома вага, %	Площа, га	Питома вага, %	Площа, га	Питома вага, %		
Всього с. - г. угідь	11148	100	11177	100	11103	100	-45	99,6
в т. ч. рілля	11110	99,7	11138	99,7	10909	98,3	-201	98,2
сінокоси	38	0,3	39	0,3	194	1,7	156	510,5
Рівень розораності,%	99,7		99,7		98,3		X	

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Таблиця дослідження. 2.1 показано скорочення сільської території. сільськогосподарських угідь на 45 га, тобто на 0,4 %, що на 201 га сільськогосподарських угідь, що становило 1,8 %. Ситуація пояснюється тим, що сільськогосподарські угіддя переведені в трав'яні масиви, що збільшує їхню площу більш ніж у п'ять разів, тобто на 156 га. Слід зазначити високий відсоток оброблених і освоєних земель, який в останній рік обстеження досяг понад 98%.

Ідеальним інструментом управління фінансовими ресурсами є амортизаційна політика підприємства та його фінансова безпека. На практиці

достатність рівня фінансової безпеки визначає кожне підприємство самостійно: потреба в основних засобах може бути покрита за рахунок власних і орендованих засобів. При необхідності або бажанні оновлення обладнання та технічної бази підприємство обирає метод амортизації, який забезпечує прискорене накопичення. інфляційні збори.

Проаналізуємо показники ефективності використання основних засобів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Показники ефективності використання основних засобів ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Показники	Роки			Відхилення 2021 від 2019 рр., (+;-)	
	2019	2020	2021	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Вироблено валової продукції в порівнянних цінах, тис. грн.	63894	50869	80292	16397,8	125,7
Середньорічна вартість ОФ, тис. грн.	71753	83287	97376	25623	135,7
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	91	87	83	-8	91,2
Фондоозброєність, тис. грн./особу	788,49	957,32	1173,20	384,71	148,8
Фондооснащеність, тис. грн./100га	643,64	747,77	892,62	248,98	138,7
Фондовіддача, грн.	0,890	0,611	0,825	-0,066	92,6
Фондомісткість, грн.	1,123	1,637	1,213	0,090	108,0

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ

«Голландська аграрна компанія»

З даних таблиці 2.2 видно, що середньорічна вартість основних фондів підприємства за досліджуваний період зросла на 25623 тис. грн., тобто на 35,7%. Але виробництво валової продукції в порівнянних обсягах за аналізований період зросло лише на 16397,8 тис. грн., тобто на 25,7%. Це призвело до погіршення ефективності використання основних засобів. Отже, дохідність фонду зменшилася на 0,066 грн., а щільність капіталу зросла на 0,09 грн. При цьому спостерігається збільшення запасів та наявності запасів відповідно на 248,98 тис. грн/100 га та 384,71 тис. грн. в 1 діяльності.

Розрахуємо та проаналізуємо показники для оцінки структури ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Таблиця 2.3 - Показники оцінки майнового стану компанії

Назва показника	Роки			Відхилення (+;-)
	2019	2020	2021	
Робочий капітал	208833	231789	271377	62544
Частка власних оборотних засобів	79,76	82,77	94,87	15,11
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,548	0,536	0,522	-0,025
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,452	0,464	0,478	0,025
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	26,01	22,59	25,19	-0,82
Частка оборотних виробничих активів	22,98	19,62	21,48	-1,50
Коефіцієнт мобільності активів	7,581	6,590	5,780	-1,800
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,198	0,177	0,116	-0,082

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Як видно з таблиці 2.3, оборотні кошти підприємства зросли на 62544 тис. грн., питома вага оборотних коштів зросла на 15%, зношеність основних фондів, хоч і повільно, але зменшилась, і як наслідок підвищилася їх придатність. на 0,025 од. Проте коефіцієнт оборотності активів знизився на 1,8, що свідчить про зниження здатності конвертувати активи в ліквідні кошти.

Праця на підприємстві здійснюється на підставі трудових договорів та контрактів відповідно до чинного трудового законодавства України та цивільно-правових договорів.

Розрахуємо та проаналізуємо склад працівників господарства в динаміці за останні три роки (табл. 2.4).

З даних таблиці 2.4 видно, що середньооблікова чисельність працівників підприємства за розглянутий період зменшилась на 8 осіб, тобто на 8,8 %, у тому числі на одного спеціаліста, або на 12,5 %, на 4 працівники

допоміжної продукції, або на 25 %, для 2 працівників, зайнятих в основному виробництві, та 1 працівника для інших категорій.

Таблиця 2.4 - Динаміка та структура чисельності працівників ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Категорія працівників	Роки						Відхилення 2021 р. від 2019 р., ±	
	2019		2020		2021			
	кількість, осіб	питома вага, %	кількість, осіб	питома вага, %	кількість, осіб	питома вага, %	абсолютне, осіб	відносне, %
Працівники – всього (за функціональними обов’язками)	91	100	87	100	83	100	-8,0	91,2
в т. ч. ІТР – всього, з них	10	11,0	10	11,5	9	10,8	-1,0	90,0
керівники	2	2,2	2	2,3	2	2,4	0,0	100,0
спеціалісти	8	8,8	8	9,2	7	8,4	-1,0	87,5
Робітники, зайняті в основному виробництві	59	64,8	59	67,8	57	68,7	-2,0	96,6
Робітники допоміжних виробництв	16	17,6	13	14,9	12	14,5	-4,0	75,0
Інші категорії працівників	6	6,6	5	5,7	5	6,0	-1,0	83,3

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

У структурі економічних працівників найбільшу питому вагу займали працівники основного виробництва, питома вага яких за досліджуваний період зросла з 64,8% до 68,7%, тобто на 3,9%.

За сучасних економічних умов більшість сільськогосподарських товаровиробників орієнтуються на виробництво продукції рослинництва, оскільки це більш вигідно, досліджуване нами підприємство.

Визначимо та проаналізуємо економічну експертизу за даними таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Структура товарної продукції ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Види продукції	Роки						В середньому	
	2019		2020		2021			
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Озима пшениця	88320	43,51	79842	38,99	71334	27,49	79832,0	35,9
Кукурудза на зерно	51705	25,47	92609	45,22	111308	42,89	85207,3	38,3
Гречка	-	-	-	-	6178	2,38	2059,3	0,9
Ріпак	23297	11,48	15484	7,56	12147	4,68	16976,0	7,6
Соняшник	36904	18,18	15503	7,57	57656	22,22	36687,7	16,5
Інша продукція рослинництва	1561	0,77	722	0,35	499	0,19	927,3	0,42
Продукція рослинництва, всього	201787	99,4	204160	99,7	259122	99,8	221689,7	99,7
Послуги в сільському господарстві	1191	0,59	623	0,30	395	0,15	736,3	0,33
Всього	202978	100	204783	100	259517	100	222426	100

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Дослідженнями встановлено (табл. 2.5), що ТОВ «Голландська аграрна компанія» орієнтується на вирощування зернових культур з покращеним виробництвом насіння соняшнику. Про це переконливо свідчить питома вага доходу від реалізації кукурудзи на зерно, яка за останні три роки в сумі доходу від реалізації продукції становила в середньому 38,3%, питома вага озимої пшениці в середньому 35,9%, а соняшнику – 16,5%.

Можна сказати, що наявна в ТОВ «Голландська сільськогосподарська компанія» технологія повністю відповідає еколого-економічним умовам її розвитку.

В цілому можна відзначити стабільність виробництва основних видів продукції, оскільки в останні роки спостерігається майже рівномірна тенденція виробництва основних видів продукції.

Наступним етапом аналізу буде розрахунок основних економічних

показників господарської діяльності підприємства за останні три роки.

Таблиця 2.6 – Аналіз основних економічних показників ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Показники	Роки			Відхилення 2021р. від 2019р., ±	
	2019	2020	2021	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	202978	204783	259517	56539	127,9
на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	1820,8	1832,2	2337,4	516,6	128,4
- на 1 середньооблікового працівника, тис. грн.	2230,5	2353,8	3126,7	896,2	140,2
- на 1 грн. вартості основних засобів, грн..	2,83	2,46	2,67	-0,16	94,2
Собівартість, тис. грн.	128340	134663	201380	73040	156,9
Валовий прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	74638	70120	58137	-16501	77,9
на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	669,5	627,4	523,6	-145,9	78,2
- на 1 середньооблікового працівника, тис. грн..	820,2	806,0	700,5	119,7	85,4
- на 1 грн. вартості основних засобів, грн..	1,04	0,84	0,60	-0,44	57,4
Чистий прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	43804	43975	46611	2807	106,4
на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	392,9	393,4	419,8	27	106,8
- на 1 середньооблікового працівника, тис. грн..	481,4	505,5	561,6	80,2	116,7
- на 1 грн. вартості основних засобів, грн.	0,61	0,53	0,48	-0,13	78,4
Рівень рентабельності, %	34,13	32,66	23,15	-10,98	

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Статистичні дані, наведені в таблиці 2.6, свідчать про тенденцію зростання доходу від реалізації, його зростання зафіксовано на рівні 27,9%. Це відбулося за рахунок підвищення поточних цін реалізації основних видів продукції, однак випереджальними темпами зростає і собівартість реалізованої продукції (на 56,9%), що на загальну суму 73 040 тис. грн. Це, в свою чергу, призвело до зменшення валового прибутку на 16501 тис. грн., тобто на 22,1%. При цьому зафіксовано незначне зростання обсягу валового прибутку на 6,4% порівняно з 2019 роком, який досяг 2 млн 807 тис. грн.

Загалом досліджуваний бізнес є рентабельним та прибутковим, проте з початку 2022 року намітилася тенденція до зниження рівня прибутку.

Зміна рівня продажної ціни і розміру прибутку прямо пропорційні: при підвищенні рівня ціни зростатиме розмір прибутку і навпаки.

Вважається, що найважливішим джерелом збільшення фінансових ресурсів є прибуток підприємства, контролюючи його розмір, джерела надходження та напрямки, підприємство здійснює свою виробничу, соціально-економічну діяльність.

Також можна сказати, що у 2021 році порівняно з 2019 роком прибуток від реалізації зерна озимої пшениці в компанії зменшився на 2 094 тис. грн. Основною причиною цього є зменшення обсягів реалізації зерна, що призвело до зменшення прибутку на суму 6647,7 тис. грн., та збільшення собівартості на 0,74 грн./т, що спричинило збиток у сумі 120,5 тис. грн. Проте зростання ціни реалізації пшениці на 28,76 грн/га сприяло збільшенню прибутку в сумі 4674,2 тис. грн.

Щодо фінансового результату від реалізації зерна, то можна сказати, що за досліджуваний період його вартість зросла на 23912 тис. грн., у тому числі на 22091,2 тис. грн. за рахунок збільшення ціни реалізації, на 5668,3 тис. грн., за рахунок зростання ціни реалізації, але за рахунок зростання собівартості прибуток від реалізації зерна кукурудзи зменшився на 3847,5 тис. грн.

У контексті зазначених проблемних моментів можна з впевненістю говорити про ефективність господарської діяльності ТОВ «Голландська аграрна компанія» та системи управління її фінансами зокрема.

2.2. Особливості управління фінансовими ресурсами в сільськогосподарських підприємствах

Управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств – це систематичний і постійний цілеспрямований вплив

суб'єктів управління на фінансові ресурси з метою їх раціонального формування, розподілу та ефективного використання [3].

Якщо поглянути на те, що сільське господарство як галузь матеріального виробництва має багато факторів, які впливають на його ефективність у сучасних умовах ведення аграрного бізнесу, то можна сказати, що управління фінансами в цій галузі є особливим, оскільки необхідно враховувати деталі виробництва. Характерними факторами, що впливають на фінансові послуги, доступні в тій чи іншій галузі, є: пора року; тривалий виробничий цикл; зростання попиту на кредитні засоби; широке використання оренди землі, специфічні правила забудови та використання в різних організаційно-правових формах господарств тощо (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 - Чинники впливу на фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств

Чинник	Вплив на фінансове забезпечення
Технологічні	Значні обсяги незавершеного виробництва та втрат продукції, наявність низько ліквідних запасів, низький рівень технологічної оснащеності виробництва та відставання
Природні	Сезонність, використання землі як основного засобу виробництва, просторова обмеженість, залежність від природно-кліматичних умов, урожайність
Економічні	Вплив інфляції, віддаленість від фінансово-кредитних установ, недостатня державна фінансова підтримка, високі відсоткові ставки за кредитами, специфіка застави, нерівномірність потреби у фінансових ресурсах та їх надходження
Організаційні	Присутність значних ризиків, велика тривалість виробничого процесу, проблеми зі збутом продукції, значний часовий розрив між виробництвом та реалізацією продукції, значний обсяг орендованих активів, відсутність якісного менеджменту

Джерело: побудовано на основі [3]

Аналізуючи повний цикл розподілу фінансових ресурсів, економісти виділяють основні етапи їх руху: залучення фінансових ресурсів, які є в розпорядженні підприємства, використання фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності та планів розвитку, розподіл фінансового результату бізнес-діяльності.

Як зазначалося раніше, фінансові ресурси, їх обсяг, склад, компоненти

складу та показники використання є метою системи управління бізнесом.

У продовження теми дослідження слід зазначити, що формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств відбувається під впливом певних факторів, які визначають ефективність їх діяльності та є показником успішності управління фінансовими ресурсами (табл. 2.8) [4].

Усі ці фактори сприяють формуванню фінансових ресурсів компанії шляхом контролю структури та сили різноманітних фінансових ресурсів. Забезпечення бізнесу належним обсягом фінансових ресурсів, підвищення ринкової вартості та збільшення прибутку є основним завданням управління фінансовими ресурсами.

Таблиця 2.8 - Фактори впливу на управління фінансовими ресурсами

Фінансові ресурси	
Зовнішні фактори:	Внутрішні фактори:
Правове поле	Організаційно-правова форма
Бюджетна політика	Дивідендна політика
Податкова політика	Амортизаційна політика
Інвестиційна політика	Кредитна політика
Кредитна політика	Планування
Цінова політика	Контроль
Страхова політика	

Джерело: побудовано на основі [4]

Таблиця 2.8 чітко демонструє високу залежність управління фінансовими ресурсами від різних зовнішніх і внутрішніх факторів, тому наголошуємо на необхідності розробки такої системи управління фінансовими ресурсами, яка дозволить реалізувати стратегічні та поточні цілі. Управління фінансовими ресурсами є одним із головних завдань фінансового менеджера в будь-якому бізнесі, оскільки їх структура та витрати значною мірою впливають на основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства та ефективність економіки підприємства в цілому [9].

Однією з найважливіших ланок системи управління підприємством є управління фінансовими ресурсами, оскільки вони є основними рушійними

силами господарської діяльності підприємства, забезпечують всю необхідну виробничу, наукову та маркетингову діяльність, яка не тільки сприяє до його ефективної роботи. ефективності, а й у всьому бізнесі в цілому.

Раціональне управління фінансовими ресурсами бізнесу (включаючи сільське господарство) має три загальні категорії:

1) пошук і постановка проблеми управління фінансовими ресурсами підприємства. На цьому етапі завдання має бути вирішено з урахуванням попередніх знань і наявних даних;

2) прийняття рішення персоналом управління підприємствами щодо розподілу фінансових ресурсів та способів їх використання;

3) аналіз фінансово-економічних наслідків прийнятого рішення, а також оцінка та прогноз шляхів зміни або модифікації цього рішення у разі необхідності.

Отже, враховуючи вищесказане, можна виділити основні складові системи управління фінансовими ресурсами організацій аграрного бізнесу в сучасних умовах господарювання (рис. 2.1).

У загальному принципі функціонування системи управління фінансами господарських організацій фінансові ресурси є одним із основних елементів керованої системи, тобто елементом управління, який включає фінансові ресурси та фінансові відносини. Отже, метою господарювання є збір наявних у бізнесу фінансових ресурсів. До елементів управління слід віднести внутрішні (власні) та зовнішні (позикові, залучені) джерела ресурсів [6].

До суб'єктів управління прийнято відносити працівників фінансових структур компанії, які мають вплив на менеджмент. Їх функції включають збір, обробку, аналіз, системне планування, передачу, зберігання інформації, розробку та управління прийняттям рішень і включають організацію, принципи, координацію, аналіз і контроль [3]. Фахівці повинні не тільки мати високий рівень кваліфікації, але й вміти швидко адаптуватися до змін на робочому місці.

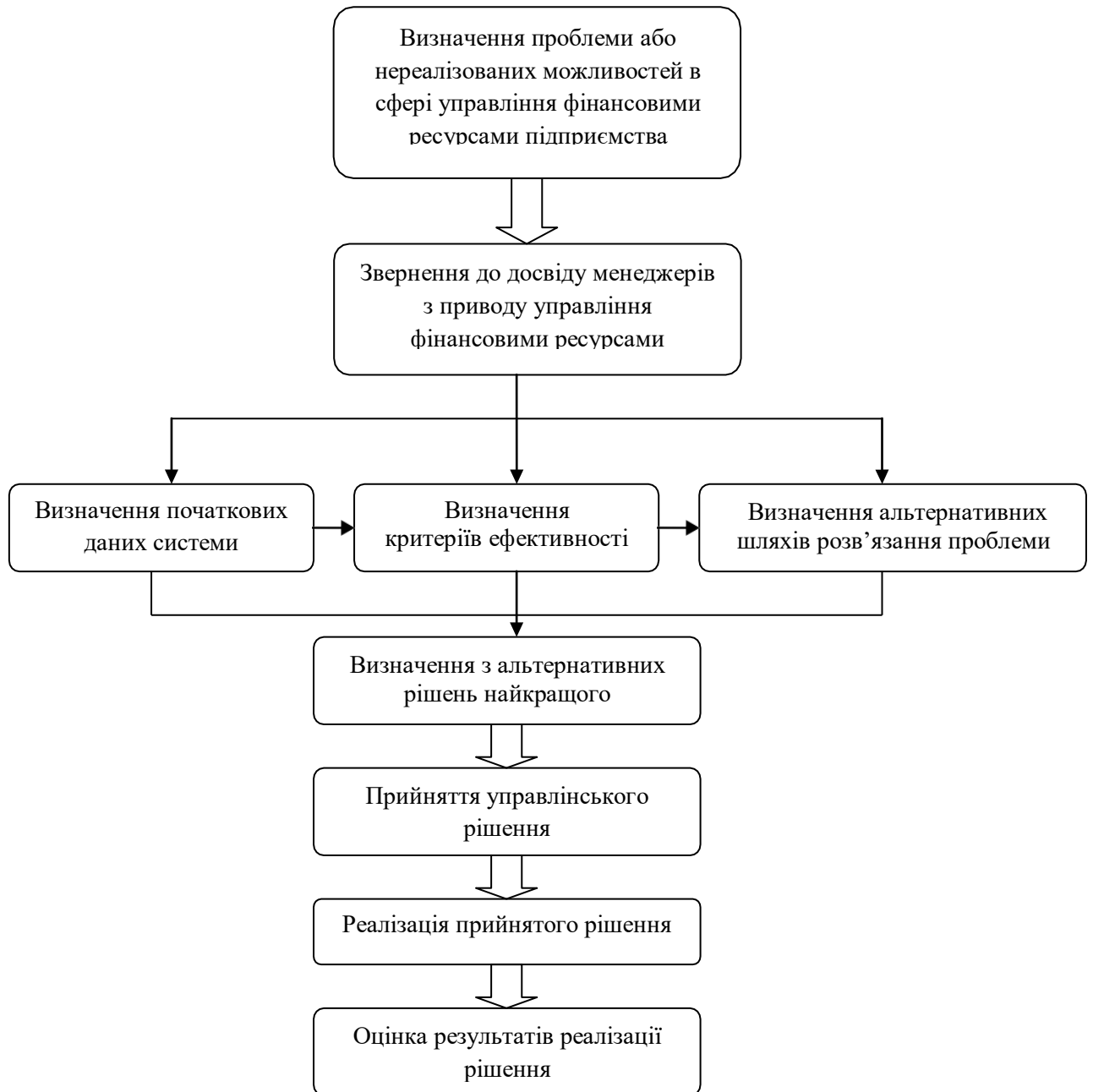

Рисунок 2.1 - Система управління фінансовими ресурсами підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [9]

Ми визнаємо, що управління фінансовими ресурсами є складним і різноманітним процесом, який поділяється на декілька категорій [4]:

- визначення та формулювання проблеми;
- збір і обробка даних за даною проблемою;
- аналіз отриманої інформації;

- прийняття управлінських рішень на основі проведеного аналізу;
- виконання прийнятих рішень;
- оцінка результатів виконання рішень.

Така послідовність дій дозволить отримати максимально відповідний і гарантований результат. Кожну дію можна вказати залежно від проблеми. У багатьох випадках від того, наскільки правильно і ефективно вибрані та використовуються методи і прийоми підготовки управлінських рішень, залежить успіх вирішення поставленого завдання.

Конкретні теми щодо управління фінансовими ресурсами кожного підприємства його засновниками, власниками, акціонерами та працівниками. При цьому взаємодія між суб'єктами управління в іншому бізнесі розглядається відповідно до всіх організаційних процесів і структурних підрозділів, а якість внутрішнього управління визначається оперативністю, практичністю і раціональністю рішень і окремих управлінських заходів.

Важливо відзначити, що універсального підходу до створення плану управління фінансовими ресурсами не існує. Тому кожна компанія, враховуючи існуючі основи концепції створення системи управління, повинна використовувати те, що буде сумісно з її внутрішнім і зовнішнім середовищем.

Зважаючи на викладені проблеми, слід зазначити, що ефективне управління фінансовими ресурсами здійснюється в рамках фінансового методу, який спрямований на організацію системи форм і методів управління.

Тому в економічній літературі [19, с. 149], переважає наукова точка зору щодо визначення організаційно-економічного методу управління фінансовими ресурсами як сукупності методів управління, що розкриваються використанням ряду організаційно-економічних структур. вплив менеджменту з метою раціонального формування фінансових ресурсів та їх ефективного використання.

Останнім часом велика увага приділяється способам управління

фінансовими ресурсами підприємства. Проте, на переконання більшості науковців [15, 20, 22, 24], у структуру системи управління фінансовими ресурсами підприємства доцільно було б включити п'ять пов'язаних елементів(рис.2.2):

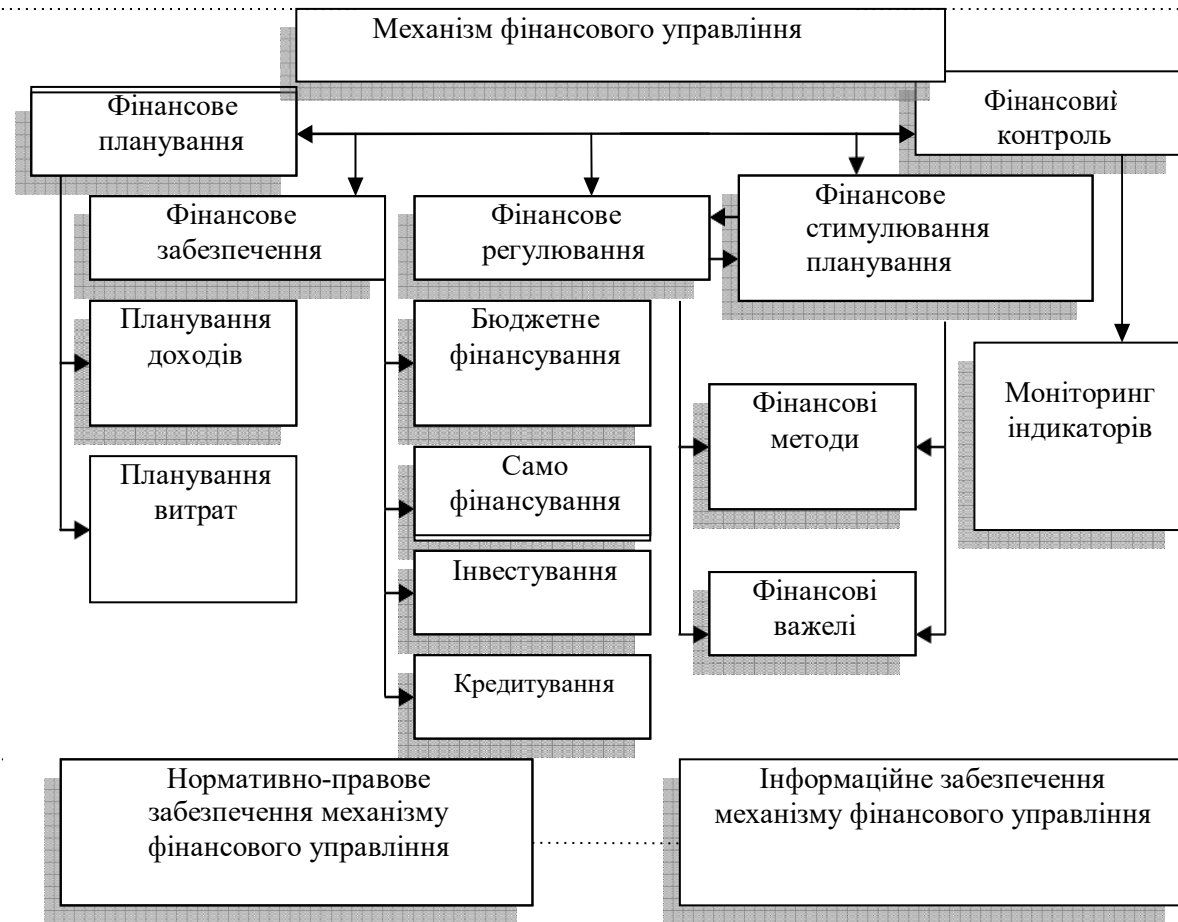

Рисунок 2.2 - Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [15, 20, 22, 24]

1) фінансові методи (планування, прогнозування, запозичення, оподаткування, страхування тощо);

2) фінансова міцність (прибуток, дохід, амортизаційні відрахування, цільові фонди, фінансові санкції, рента, процентні ставки за кредитами, депозитами, облігаціями, внески в капітал, внески в статутний капітал, портфельні інвестиції, дивіденди тощо);

3) правове забезпечення (правові акти, рішення, розпорядження та інші

правові документи адміністративних органів);

4) нормативне забезпечення (положення, інструкції, норми, ціни, оперативні інструкції, визначення тощо);

5) інформаційне забезпечення (економічна, комерційна та інша фінансова інформація).

Крім перерахованих складових, на нашу думку, пропозиція Мішина С.В. нам дозволено. [23] про важливість додавання до переліку перелічених елементів організаційно-управлінського забезпечення, які можуть забезпечити створення обґрунтованої фінансової структури для управління бізнесом та управлінської команди високого рівня, яка виконує управлінські дії в межах зазначеного повноваження.

Методику управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств слід розділити, її елементи спрямувати на функціонування переваг кожної форми організації з метою спостереження та усунення перешкод і негативних ситуацій.

Розглядаючи складові описаного методу, керівники підприємства мають створити стратегію формування та розміщення фінансових ресурсів, при цьому важливо розглянути унікальні аспекти управління фінансовими ресурсами у формуванні сучасного сільського господарства, а саме: можливість акумулювати значні обсяги землі та майна на основі залучення часток землі та будівель; відсутність емісійного та вторинного ринку цінних паперів агропромислових компаній; інтереси співвласників тощо.

Тому ми вважаємо, що процес прийняття рішень у фінансовому менеджменті сільськогосподарських підприємств має певні унікальні особливості, як організаційні, так і екологічні. Деталі процесу прийняття рішень у цьому аспекті пов'язані з тим, що ці рішення повинні враховуватися, а також способи та методи контролю та регулювання, які зараз існують у розвинутих країнах світу, але шляхом адаптації до умов, відповідних реалії економічного життя сьогодні в Україні.

2.3 Аналіз стану забезпечення фінансовими ресурсами ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Аналіз та оцінка фінансової діяльності підприємства з метою виявлення її фінансових результатів, що дає змогу виявити недоліки та неточності, виявити та закріпити внутрішньогосподарські резерви, збільшити доходи та прибуток, знизити собівартість продукції, збільшити прибуток, покращити фінанси. і економічна діяльність підприємства в цілому [24].

Виробничо-фінансова діяльність суб'єктів господарювання починається зі створення фінансових ресурсів. Вони повинні створювати вимоги до стабільного виробничого процесу та його постійного зростання, що визначає конкурентоспроможність бізнесу на ринку. Зрештою, виграє той, хто зможе залучити найбільше ресурсів з найменшими витратами.

Фінансування діяльності підприємства відображається в пасиві балансу. Дані, наведені в пасиві балансу, дають змогу визначити, які зміни відбулися в структурі власного та позикового капіталу, скільки активів (довгострокових і короткострокових) включено до прибутку підприємства. Тобто заборгованість показує, звідки надходять кошти і кому компанія винна.

У пасиві балансу можуть відбутися такі зміни: 1) збільшення величини власного капіталу свідчить про збільшення джерел його формування фінансових активів і є позитивною тенденцією; 2) відсутність довгострокових зобов'язань може бути як добром, так і поганим залежно від типу стратегії розвитку, обраної бізнесом; 3) зростання поточних зобов'язань може бути оцінено як позитивну або негативну тенденцію. Таке зростання можна вважати позитивним, якщо процентні ставки за кредитами нижчі за процентні ставки за дивідендами. Крім того, продемонстроване зростання свідчить про довіру кредитора до бізнесу, до його гарного корпоративного іміджу.

Розглянемо та проаналізуємо силу та структуру заборгованості балансу ТОВ «Голландська аграрна компанія». Відповідно до даних, наведених у зазначеному додатку, на кінець досліджуваного періоду власний капітал збільшився на 91287 тис. грн., тобто на 39,76%.

За довгостроковими кредитами відбулося зменшення довгострокових кредитів банків на 13795 тис. грн., або на 100%. Аналізуючи поточні господарські зобов'язання, слід зазначити, що вони зменшилися на 38322 тис. грн., або на 72,32%. В основному це пов'язано з повною погашенням короткострокових банківських кредитів, погашенням заборгованості за розрахунками з партнерами та іншої поточної заборгованості – 16 043 тис. грн., що добре свідчить про діяльність агрофірми. З метою аналізу джерел формування фінансових ресурсів ТОВ «Голландська аграрна компанія» розглянемо структуру активу балансу.

Під час дослідження необхідно встановити зміну довгострокових (необоротних) активів. Довгострокові активи (основний капітал) — це інвестиції з довгостроковими цілями в нерухомість, облігації, нематеріальні активи тощо. Велика увага приділяється вивченню динаміки та структури фінансових установ, оскільки вони займають частину основної ваги довгострокових активів бізнесу. При вивченні складу основних фондів необхідно знайти співвідношення їх активної та пасивної частини, енергії та робочого обладнання, оскільки від їх правильного співвідношення залежить відновлення активів і фінансовий стан підприємства. Банки та інші інвестори при вивченні структури активів підприємства більшу увагу приділяють основним фондам, починаючи з, що називається, рівня їх технологічності, продуктивності, ефективності, фізичної та моральної зношеності.

За наданими даними можна стверджувати, що загальна вартість активів фермерського господарства зросла на 39170 тис. грн., що у відносному вираженні становить 13,22%. Таке збільшення активів відбулося за рахунок збільшення вартості оборотних активів на 24222 тис. грн. (9,25%) та необоротних активів 14948 тис. грн. (43,28%).

Загалом, якщо розглядати реальні активи, які відображають виробничу потужність підприємства, тобто основні засоби, виробничі запаси та незавершене виробництво, то на кінець 2019 року вони становлять 141 183 тис. грн. або 47,63% усіх активів. На кінець 2021 року їхня вартість зросла до 162 019 тис. грн. або 55,41% усіх активів.

У 2021 році порівняно з 2019 роком відбулося збільшення оборотних активів досліджуваного агрофірми на 24 222 тис. грн. По-перше, це пов'язано зі збільшенням дебіторської та інших зобов'язань на 33 069 тис. грн. та збільшення виробничих запасів на 5888 тис. грн.

В цілому збільшення дебіторської заборгованості відбулося на 20661 тис. грн., що негативно вплинуло на рівень ліквідності підприємства. Проте надходження коштів слід очікувати в наступних періодах, що має покращити ситуацію за показниками ліквідності. Віднесення капіталу до оборотних активів незначне.

Аналіз показників балансу підприємства наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 - Абсолютні показники балансу підприємства ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Назва показника	Роки			Відхилення (+;-)	
	2019	2020	2021	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Вартість майна підприємства	296365	322518	335535	39170	113,2
Дебіторська заборгованість	151114	144903	171775	20661	113,7
Кредиторська заборгованість	23790	26465	8378	-15412	35,2

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

З наведеної вище інформації в табл. 2.9 можна зробити висновок, що вартість активів підприємства зросла на 39170 тис. грн., або на 13,2 %, сума дебіторської заборгованості зросла на 20661 тис. грн., а сума кредиторської заборгованості зменшилась на 15412 тис. грн., або на 64 %. з боку, він

відображає бухгалтерську та фінансову діяльність підприємства, оскільки дебіторська заборгованість значно перевищує кредиторську.

Тому, розглянувши баланс підприємства, виділимо та детально розберемо склад власних та залучених фінансових ресурсів.

Таблиця 2.10 - Структура власних фінансових ресурсів

Фінансовий ресурс	Початок періоду		Кінець періоду		Відхилення, (+;-)		Зміна підсумку балансу, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
2019 рік							
Амортизаційні відрахування	35878	16,2	41173	15,2	5295	14,8	116,4
Пайовий капітал	48075	21,7	48075	17,8	-	-	116,4
Додатковий капітал	-	-	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	137917	62,2	181502	67,0	43585	31,6	116,4
Всього	221870	100,0	270750	100,0	48880	22,0	116,4
2020 рік							
Амортизаційні відрахування	41173	15,2	48961	15,1	7788	18,9	108,8
Пайовий капітал	48075	17,8	48075	14,9	—	-	108,8
Додатковий капітал	-	-	319	0,1	319	-	108,8
Нерозподілений прибуток	181502	67,0	225875	69,9	44373	24,4	108,8
Всього	270750	100,0	323230	100,0	52480	19,4	108,8
2021 рік							
Амортизаційні відрахування	48961	15,1	53974	14,4	5013	10,2	104,0
Пайовий капітал	48075	14,9	48075	12,8	-	-	104,0
Додатковий капітал	319	0,1	287	0,1	-32	-10,0	104,0
Нерозподілений прибуток	225875	69,9	272502	72,7	46627	20,6	104,0
Всього	323230	100,0	374838	100,0	51608	16,0	104,0

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Як видно з даних таблиці 2.10, у 2019 році обсяг фінансових ресурсів ТОВ «Голландська аграрна компанія» зріс на 48880 тис. грн., або на 22%. Це відбулося за рахунок збільшення суми нерозподіленого прибутку на 43585

тис. грн., тобто на 31,6%. При цьому слід зазначити, що загальна сума балансу підприємства за досліджуваний період зросла на 16,4%.

У 2020 році обсяг фінансових ресурсів ТОВ зріс на 52 480 тис. грн., або на 19%, за рахунок збільшення суми нерозподіленого прибутку на 44 378 тис. грн., тобто на 24,4%, та зменшення суми утримання на 8 грн. , 7 ,07, 7,8, 7,7,8 на 18,9%. За досліджуваний період баланс зріс на 8,8%.

Таблиця 2.11 - Динаміка та структура залучених фінансових ресурсів

Фінансовий ресурс	Початок періоду		Кінець періоду		Відхилення, (+;-)		Зміна підсумку балансу, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
2019 рік							
Короткострокові кредити банків	11843	26,9	24485	46,4	12642	106,7	116,4
Поточна кредиторська заборгованість	28869	65,7	23790	45,1	-5079	-17,6	116,4
в т. ч. кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	53	0,1	1034	2,0	981	1850,9	116,4
Інші поточні зобов'язання	3189	7,3	3449	6,5	260	8,2	X
Всього	43954	100,0	52758	100,0	8804	20,0	116,4
2020 рік							
Короткострокові кредити банків	24485	46,4	16460	32,4	-8025	-32,8	108,8
Поточна кредиторська заборгованість	23790	45,1	26465	52,0	2675	11,2	108,8
в т. ч. кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	1034	2,0	4851	9,5	3817	439,1	108,8
Інші поточні зобов'язання	3449	6,5	3098	6,1	-351	-10,2	X
Всього	52758	100,0	50874	100,0	-1884	-3,6	108,8
2021 рік							
Короткострокові кредити банків	16460	32,4	-	-	-16460	-100,0	104,0
Поточна кредиторська заборгованість	26465	52,0	8378	65,4	-18087	-68,3	104,0
в т. ч. кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	4851	9,5	96	0,7	-4755	-98,0	104,0
Інші поточні зобов'язання	3098	6,1	4344	33,89	1246	40,2	X
Всього	50874	100,0	12818	100	-38056	-74,8	104,0

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

У 2021 році обсяг фінансових ресурсів підприємства збільшився на 51 608 тис. грн., або на 16%, за рахунок збільшення обсягу резервів готівки на 46 627 тис. грн., т.е. або на 10,2%. Залишок часу дослідження збільшився на 4%.

Аналізуючи дані таблиці 2.11, слід зазначити, що у 2019 році обсяг залучених фінансових ресурсів ТОВ «Голландська аграрна компанія» зріс на 8804 тис. грн., або на 20%, за рахунок збільшення короткострокової вартості банківського кредиту на 12 642 тис. грн., тобто вдвічі більше. При цьому сальдо за 2019 рік зросло на 16,4%.

У 2020 році обсяг привабливих фінансових ресурсів компанії зменшився на 1 млн 884 тис. грн, або на 3,6%. Це відбулося за рахунок зменшення суми короткострокових кредитів банків на 8 025 тис. грн., тобто на 32,8%, при збільшенні суми кредиторської заборгованості на 2 675 тис. грн., або на 11,2%. При цьому баланс за 2020 рік зріс на 8,8%.

У 2021 році обсяг залучених фінансових ресурсів підприємства зменшився на 38 056 тис. грн, або на 74,8%. Це сталося за рахунок повного повернення короткострокових кредитів банку, зменшення кредиторської заборгованості на 18 087 тис. грн., або на 68,3%. При цьому сума інших поточних зобов'язань зросла на 1 246 тис. грн, тобто на 42%, а сальдо за 2021 рік зросло на 4%.

Співвідношення між джерелами фінансування традиційно називають структурою капіталу підприємства.

Тому сума позики має тенденцію до зменшення, а частка ваших коштів – до збільшення. Це свідчить про наявність достатнього капіталу для здійснення успішної фінансово-економічної діяльності підприємства.

Отже, завершуючи наведені вище розрахунки, можна сказати, що основне використання особистих ресурсів для фінансування господарської діяльності повинно спонукати керівників підприємства до виявлення резервів збільшення його фінансових ресурсів. Як відомо, одним із важливих джерел ваших ресурсів є прибуток, отриманий на основі доходу. Тому для

визначення найбільш прибуткових видів продукції пропонуємо досліджуваному підприємству використовувати метод латерального аналізу. За даними ТОВ «Голландська аграрна компанія» автором використано метод маржинального аналізу, за результатами складено відповідні додатки.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

3.1 Науково-методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

Забезпечення аналізу процесів управління формуванням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів, спрямованих на вирішення найбільш актуальних завдань:

- знизити собівартість продукції;
- підвищення основних економічних показників;
- підвищення рівня конкуренції;
- збільшення частки ринку.

Законодавчо визнаний метод оцінки фінансового стану підприємства здійснюється у двох аспектах: за структурою балансу та платоспроможності підприємства. Критерієм для визнання структури балансу незадовільною, а підприємства неплатоспроможним прийнято два облікові показники: коефіцієнт оборотних грошей і коефіцієнт забезпеченості їх фондами. Зазначені коефіцієнти визначаються розрахунковим шляхом і порівнюються з наведеними значеннями. На думку економістів [37], цей метод оцінки фінансового стану не можна вважати цілком коректним, оскільки він є малоконцентрованим.

Найбільш розширений перелік показників представлено в методиці Сус Л.В., Сус Ю.Ю. [33], однак, недостатньо. Автори в основному детально розглядають безпеку корпоративних цінних паперів, облігацій та акцій, які становлять особливий інтерес для інвесторів. При цьому показники фінансової ефективності підприємства залишаються в тіні. Крім того, не наводяться граничні значення наведених показників. Тому пропонується

зробити висновок про фінансовий стан підприємства на основі динаміки цих показників або порівнюючи їх з аналогічними показниками іншого підприємства. Крім того, цей метод базується на прийнятій у США системі обліку. Цей метод значно скорочує його застосування, оскільки система бухгалтерського обліку іноземних компаній сильно відрізняється від системи бухгалтерського обліку, прийнятої в нашій країні. Методика не є прийнятною для оцінки теперішнього фінансового стану на вітчизняних підприємствах.

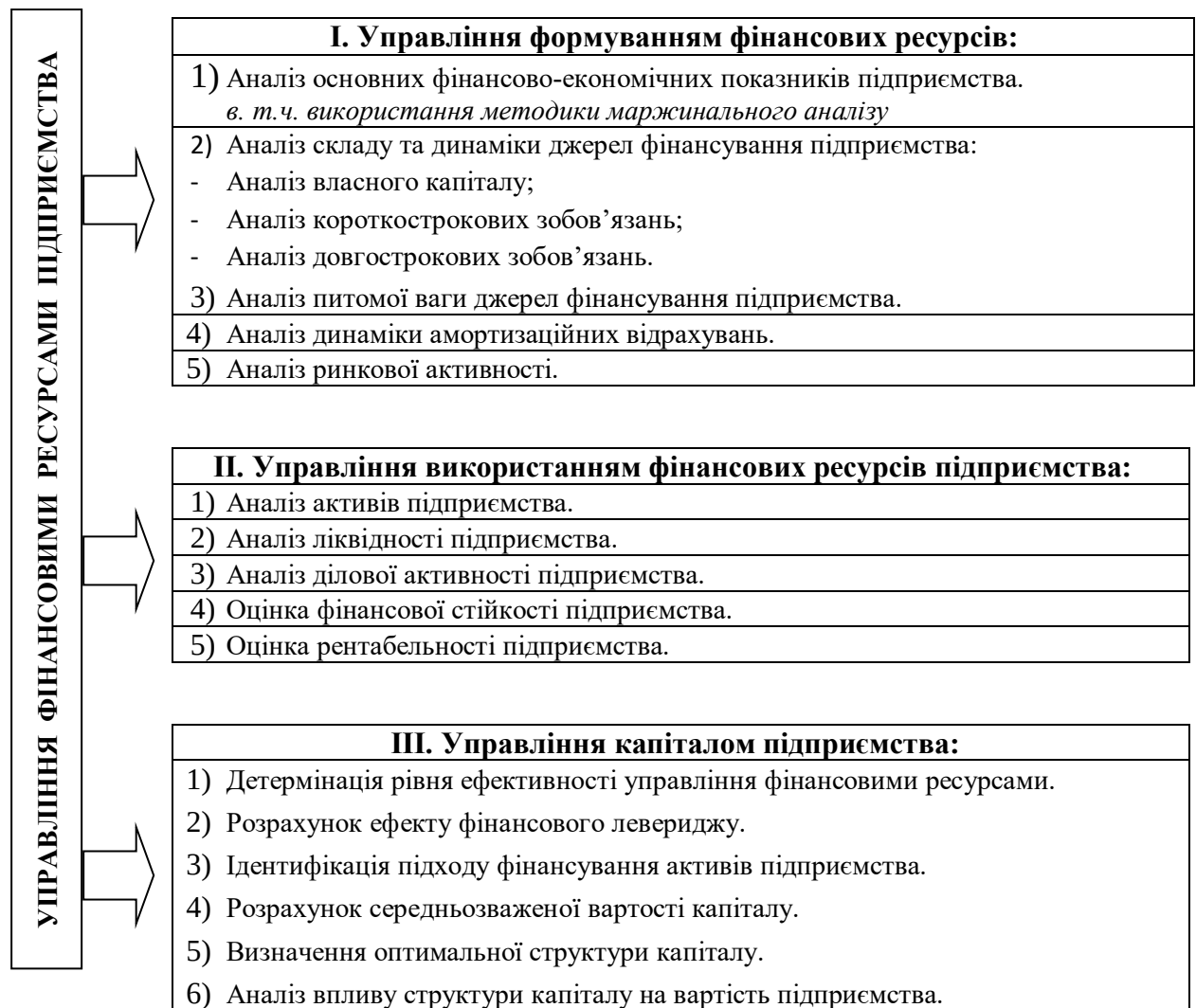

Рисунок 3.1 - Алгоритм аналітичного оцінювання управління фінансовими ресурсами підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [14]

Детально бізнес-ситуація проаналізована в методиці Данилка В.К. [14] Проте показники рентабельності, фінансової стійкості,

платоспроможності та інші припускають детальний розгляд окремих аспектів господарської діяльності підприємства, що вже є завданням економічного аналізу. Крім того, окремі показники лише підтверджують один одного, поєднуючи вихідні дані з непотрібною інформацією.

Тому з метою аналізу управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств пропонуємо взяти за основу останній розглянутий метод, дотримуючись алгоритму. Але для того, щоб визначити найбільш прибуткові види продукції, які було б добре випускати підприємству для покращення основних фінансово-економічних показників, варто додати розділ «Аналіз основних фінансово-економічних показників бізнесу » за допомогою методу граничного аналізу.

В основі методу граничного аналізу лежить співвідношення трьох груп найважливіших економічних показників, тобто співвідношення між: витратами, обсягом виробництва і реалізації продукції, прибутком - і прогнозування значення цих показників на певний момент часу. . важливість інших.

Маржинальний аналіз (аналіз беззбитковості) дозволяє вивчити залежність прибутку від найважливіших факторів і на основі цього керувати процесом формування його вартості. Цей метод характеризується простотою розрахунку, чіткістю аналізу, легко виконується і дозволяє змінювати вихідні дані (ціна, вартість, структура найменування товару), прогнозувати результати і на основі цього чітко реагувати на результати досліджень. бізнес. До переваг використання методу граничного аналізу можна віднести те, що він використовується для обґрунтування таких управлінських рішень, як: вибір варіантів зміни виробничих потужностей, варіантів обладнання, технології виробництва, оцінка ефективності отримання додаткових замовлень тощо. Тому ми вважаємо, що використання методу латерального аналізу підвищить якість управлінських рішень та сприятиме прийняттю виважених та ефективних управлінських рішень.

Досліджуючи виявлені питання, слід зазначити, що для оцінки фінансового стану підприємства використовується система показників.

Коефіцієнт загальної ліквідності показує негайну готовність підприємства покрити короткострокову заборгованість і визначається як відношення суми грошових коштів і вкладень короткострокових коштів до суми поточних зобов'язань:

$$K_{\text{абс.лікв.}} = \frac{ГК + ПФІ}{ПЗ} \quad (1.1)$$

де, ГК – грошові кошти та їх еквіваленти,

ПФІ – поточні фінансові інвестиції,

ПЗ – поточні зобов'язання і забезпечення.

Рекомендована нижня межа цього показника становить 0,25, а його зростання в динаміці загалом вважається позитивним аспектом фінансово-господарської діяльності підприємства [15].

Чистий оборотний капітал показує суму поточних активів, які залишаються у використанні компанією після того, як вона погасить усі поточні зобов'язання та забезпечення:

$$ЧОК = ОА - ПЗ \quad (1.2)$$

де, ОА – оборотні активи,

ПЗ – поточні зобов'язання і забезпечення.

Нормальне значення цього показника більше 0, тоді як його збільшення завжди вважається позитивним, що може свідчити про збільшення вартості компанії чи кількості оборотних активів або зменшення поточних зобов'язань та забезпечення.

Основними показниками фінансової стійкості підприємства є: коефіцієнт концентрації власного капіталу (незалежності), коефіцієнт стійкості фінансового, коефіцієнт фінансової, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами.

Коефіцієнт автономії показує частку власників бізнесу в загальній сумі капіталу, інвестованого в бізнес:

$$K_a = \frac{BK}{\text{Баланс}} \quad (1.3)$$

де BK – власний капітал,

Баланс – сума балансу.

Загалом вважається, що якщо цей коефіцієнт більше або дорівнює 0,5, то ризик кредиторів невеликий: реалізувавши частину майна, побудованого за рахунок свого капіталу, компанія зможе повернути свій капітал. боргові зобов'язання.

Фінансовий коефіцієнт показує суму позичених грошей на кожен одиницю її коштів, тобто показує, скільки грошей у гривнях. залучений капітал становить 1 грн. ваших грошей. Цей індекс розраховується як сума грошей, позичених і якими володіє компанія. Правильне значення менше 0,5

$$K_{\text{фін}} = \frac{ДЗ+ПЗ+ЗНА}{BK} \quad (1.4)$$

де ДЗ - довгострокові зобов'язання та забезпечення, ПЗ- поточні зобов'язання та забезпечення, ЗНА - зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та вибуття груп, BK - власний капітал [15].

Зростання цього показника в динаміці свідчить про зниження фінансової стійкості, тобто про збільшення залежності бізнесу від іноземних кредиторів та інвесторів. Нормальне значення цього показника менше 1.

Коефіцієнт фінансової стійкості (коефіцієнт співвідношення власних і додаткові гроші). Цей коефіцієнт показує фінансову стійкість бізнесу та показує, скільки гривень власного капіталу залучено на 1 гривню ресурсів. Його правильне значення більше одиниці.

$$K_{\text{фін.стійк}} = \frac{\text{ВК}}{\text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ЗНА}} \quad (1.5)$$

де ДЗ – довгострокові зобов'язання і забезпечення, ПЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, ЗНА – зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, ВК – власний капітал.

Значення цього індексу більше 1 є нормальним, і його постійне підвищення також добре.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує частку власного капіталу, інвестованого в оборотні активи підприємства, у загальній сумі власного капіталу (тобто яка частина власного капіталу знаходиться в найбільш ліквідній і найбільш ліквідній формі). Правильне значення більше 0,4.

$$K_{\text{ман.ВК}} = \frac{\text{ОА} - \text{ПЗ}}{\text{ВК}} \quad (1.6)$$

де ОА – оборотні активи, ПЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, ВК – власний капітал.

Зазвичай значення цього показника більше 0 і є постійною позитивною змінною.

Коефіцієнт забезпеченості оборотними коштами розраховується як відношення загального обсягу оборотних коштів і оборотних активів підприємства [1]:

$$K_{\text{звоз}} = \frac{\text{ОА} - \text{ПЗ}}{\text{ОА}} \quad (1.7)$$

де ОА – оборотні активи, ПЗ – поточні зобов'язання і забезпечення.

Нормальне значення цього показника більше 0,1, що свідчить про те, що після погашення всіх поточних зобов'язань підприємство повинно мати не менше 10% вартості всіх оборотних активів.

У процесі аналізу фінансової стійкості підприємства необхідно проаналізувати дебіторську заборгованість, визначити її структуру та склад відповідно до умов її виникнення та визначити, чи є вона нормальною чи необґрунтованою. На фінансову стійкість підприємства впливає не сама наявність дебіторської заборгованості, а її розмір, рух і статус [1].

Коефіцієнт ліквідності є показником використання коштів. Коефіцієнт ліквідності включає такі показники: коефіцієнт загальної ліквідності; коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Коефіцієнт загальної ліквідності дає загальну оцінку ліквідності активів. Оскільки поточні зобов'язання підприємства в першу чергу покриваються вартістю оборотних активів. Нормальним вважається значення коефіцієнта більше 2, воно розраховується як відношення поточних активів до поточних зобов'язань.

Коефіцієнт поточної ліквідності показує, яка частина поточних зобов'язань підприємства може бути оплачена за рахунок надлишкових оборотних коштів (грошових коштів, фінансових вкладень і дебіторської заборгованості). Нормальним вважається значення більше 1. Розраховується як відношення високоліквідних активів до поточних зобов'язань.

Коефіцієнт сукупних фондів показує частку короткострокових зобов'язань, які підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи реалізації інших активів і оплати дебіторської заборгованості. Його нормальне значення більше 0,2.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається як відношення абсолютних ліквідних активів до поточних зобов'язань [38, с. 33].

Розглядаючи цілі управлінської діяльності у сфері фінансової підтримки суб'єктів господарювання в умовах високої конкуренції та недопущення банкрутства, зазначимо, що у світовій роботі одним із найважливіших інструментів розрахунку попередження та прогнозування банкрутства суб'єктів господарювання є дискримінація. аналіз. Він базується на математичних і статистичних методах. З метою подальших досліджень

наведено декілька дискримінантних моделей оцінки ймовірності банкрутства.

Аналітична «модель Альтмана» – це алгоритм оцінки значущості загрози банкрутства неплатоспроможного підприємства, заснований на комплексному розрахунку найважливіших показників, які допомагають визначити критичний фінансовий стан підприємства [33]. Він має такий вигляд [33]:

$$Z = 1,2 X_1 + 1,4 X_2 + 3,3 X_3 + 0,6 X_4 + 0,999 X_5, \quad (1.8)$$

де: X_1 – капітал (оборотний капітал / вартість активів);

X_2 – загальний прибуток робочого часу (нерозподілений прибуток / сукупні активи);

X_3 – прибуток (прибуток до сплати відсотків і податків / вартість активів);

X_4 – фінансова структура (володіння ринком акцій / оцінка боргового балансу);

X_5 – рівень доходу (обсяг продажів / вартість товару).

Ймовірність банкрутства в моделі Е. П'ять факторів Альтмана оцінюються залежно від значення Z - рахунку, розрахованого на основі даних реального бізнесу:

- ☐ до 1,8 - дуже високий;
- ☐ від 1,81 до 2,67 - вище;
- ☐ від 2,8 до 2,9 - можливо;
- ☐ більше 3,0 - занадто низький.

Модель М. Springate передбачає розробку ключового показника, який використовується для оцінки ймовірності краху бізнесу, і має наступний вигляд:

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4V, \quad (1,9)$$

де: A - середньорічна вартість оборотних коштів / середньорічна вартість активів;

B - прибуток (збиток) до сплати податків / середньорічна вартість активів;

С – прибуток (збиток) до оподаткування / середньорічна вартість поточних зобов'язань;

Б - виручка від реалізації / середньорічна вартість товару.

Вважається, що точність прогнозу банкрутства цієї моделі становить 92,0%. Якщо $Z < 0,862$, компанія може бути банкрутом.

Модель Р. Ліс, на думку вітчизняних науковців [33]. Їхні гроші. Основною перевагою даної моделі є відносна простота розрахунку.

Модель Романа Ліса для оцінки рівня фінансової стійкості

$$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4 \quad (1,10)$$

де: X_1 – оборотний капітал/загальна сума активів;

X_2 – операційний прибуток/загальні активи;

X_3 – нерозподілений прибуток/вартість активів;

X_4 – власний/позиковий капітал.

Таким чином, ми вважаємо, що ефективна робота господарських організацій можлива лише за умови аналізу взаємозв'язку виробничих ресурсів, виробничого процесу та результатів. Це потребує здійснення управлінської діяльності, що ґрунтується на науці, що можливо за умови наявності методичного обладнання для оцінки економічного потенціалу [25].

Тому, ділячись ідеями щодо формування ефективного управління фінансовими ресурсами, ми вважаємо доцільним використання відповідальними людьми збалансованої системи показників роботи, яка допомагає забезпечити комплексність внутрішнього управління бізнесом, а також спонукає до регулярного системного аналізу.

3.2 Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

На думку відомих економістів [1; 26] основним показником оцінки фінансових ресурсів та найбільш показовим методичним засобом, що дозволяє аналізувати фінансові ресурси та ефективність їх використання, слід

вважати оцінку фінансової стійкості. Фінансова стабільність показує поточний результат, інвестиції та фінансовий розвиток бізнесу та містить інформацію, необхідну інвесторам, а також показує здатність бізнесу нести тягар своїх боргів та зобов'язань та збільшувати свою економічну міць [1]. Тобто фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, при якому бізнес, вільно розпоряджаючись коштами, здатний забезпечити безперервний процес своєї діяльності, а також витрати на розширення та оновлення шляхом їх ефективного використання.

Стабільність фінансових ресурсів ТОВ «Голландська аграрна компанія» передбачає, що кошти, вкладені в її господарську діяльність, повинні покривати витрати грошових надходжень від бізнесу, а отриманий прибуток повинен забезпечувати самоокупність і незалежність бізнесу від зовнішніх місцевих джерел (активів). Фінансова стійкість ТОВ «Голландська аграрна компанія» повинна бути ретельно розглянута, враховуючи різні аспекти фінансово-господарської діяльності цього суб'єкта господарювання. Наведемо в таблиці 3.1 набір показників фінансової стійкості ТОВ «Голландська аграрна компанія».

Таблиця 3.1 - Показники оцінки фінансової стійкості підприємства ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Назва показника	Роки			Відхилення (+;-)
	2019	2020	2021	
Коефіцієнт автономії	0,775	0,850	0,956	0,182
Коефіцієнт фінансової залежності	1,291	1,176	1,046	-0,245
Коефіцієнт маневреності власних засобів	0,850	0,845	0,846	-0,004
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	0,910	0,845	0,846	-0,064
Коефіцієнт фінансової стабільності	3,437	5,686	21,871	18,433
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	0,291	0,176	0,046	-0,245
Коефіцієнт концентрації власного капіталу (коефіцієнт автономії, коефіцієнт незалежності)	0,775	0,850	0,956	0,182
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,225	0,150	0,044	-0,182

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

На підставі аналізу показників фінансової стійкості підприємства можна зробити висновок, що в господарській діяльності зазначеного суб'єкта спостерігається тенденція до зниження інших показників фінансової стійкості, однак усі вони є дуже високими, тому. бізнес є фінансово стійким та незалежним, оскільки за досліджуваний період спостерігається суттєве зростання коефіцієнта фінансової стійкості (на 18,433), незалежності – на 0,182, концентрації власних коштів – на 0,182 та, відповідно, зниження показника коефіцієнт концентрації позичкового капіталу при тій же нормі, зменшення коефіцієнта фінансової залежності на 0,245.

Одним із найважливіших показників оцінки фінансової стійкості підприємства є рівень дефіциту його активів. Ліквідність (платоспроможність) - це показник фінансової стійкості, який показує, наскільки легко компанія може продати свої активи, отримати гроші і своєчасно розраховуватися з боргами. Він полягає в здатності підприємства швидко розраховуватися за своїми зобов'язаннями (пасивами) за рахунок майна (активів), що знаходиться на балансі. Від рівня ліквідності активів залежить платоспроможність бізнесу. Аналізуючи показники ліквідності балансу, можна стверджувати, що ТОВ «Голландська аграрна компанія» є ліквідним і платоспроможним підприємством, наприклад $A2 > P2$, $A3 > P3$.

Бізнес завжди ведеться в певних економічних умовах, тому він може бути успішним лише тоді, коли власники підприємства вміють адекватно оцінювати ці умови, визначати індикатори можливих змін, адаптувати свій бізнес до цих умов і максимально використовувати свої природні можливості. Світова підприємницька практика пов'язує поняття підприємницької діяльності з поняттям залучення підприємницьких інвестицій. Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті характеризується насамперед швидкістю його фінансового результату. Тому, щоб приймати ефективні рішення і мати можливість впливати на середовище, в якому бізнес повинен працювати, йому необхідно шукати хороше співвідношення між збором фінансових ресурсів і кількістю

економічних благ, вироблених за допомогою цих ресурсів. . Оцінка ділової активності є основою, на якій ґрунтуються раціональні та раціональні рішення щодо вартості та матеріалів використання активів (активів).

Таблиця 3.2 - Показники ділової активності ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Показник	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р.
	2019	2020	2021	
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	202978	204783	259517	56539
Середньорічна сума активів, тис. грн.	275719	309442	329027	53308
Середньорічна сума оборотних активів, тис. грн.	246203	270927	283038	36835
Середньорічна сума дебіторської заборгованості, тис. грн.	139294	148009	158339	19045
Середньорічна сума кредиторської заборгованості, тис. грн.	26330	25128	17422	-8909
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	71753	83287	97376	25623
Коефіцієнт оборотності активів	0,736	0,662	0,789	0,053
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	0,824	0,756	0,917	0,092
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,457	1,384	1,639	0,182
Тривалість обертів дебіторської заборгованості, дн.	247,1	260,2	219,6	-27,4
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	7,709	8,150	14,896	7,187
Тривалість обертів дебіторської заборгованості, дн.	46,7	44,2	24,2	-22,5
Коефіцієнт оборотності основних засобів	2,829	2,459	2,665	-0,164

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Аналіз ділової активності включає розрахунок показників, представлених у таблиці 3.2. З наведених таблиць видно, що показники ділової активності ТОВ «Голландська аграрна компанія» є дуже високими, і за досліджуваний період вони значно покращилися, про що свідчить збільшення показників прибутковості активів, оборотних активів, дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості на 0,053, 0,092, 0,182 та одиниць 7,187, внаслідок чого тривалість дебіторської та кредиторської заборгованості зменшилась відповідно на 27,4 та 22,5 дня.

Лише основні фонди сповільнили свій прибуток за досліджуваний період – на 0,164 одиниці, хоча їх прибуток залишався дуже високим.

В цілому, виходячи зі статистики, можна сказати, що більшість отриманих значень відповідають загальним показникам. Але є такі, які не зовсім сумісні з якісним управлінням фінансовими ресурсами в бізнесі.

Професійне управління фінансовими ресурсами безумовно потребує аналізу, який дозволяє точніше оцінити та розробити відповідну структуру фінансових ресурсів та капіталу компанії. Основними показниками для аналізу ефективності використання фінансових ресурсів є показники рентабельності активів і власного капіталу підприємства. Рентабельність бізнесу показує ефективність бізнесу в цілому, прибуток різних сфер діяльності (виробництва, бізнесу, інвестицій), окупність витрат і т.д.

Таблиця 3.3 - Показники рентабельності ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Показник	Роки			Відхилення 2021 р. від 2019 р.
	2019	2020	2021	
Показники рентабельності капіталу				
Рентабельність сукупного капіталу	15,89	14,21	14,17	-1,73
Рентабельність власного капіталу	21,08	17,46	15,66	-5,42
Показники рентабельності активів				
Рентабельність активів	15,89	14,21	14,17	-1,73
Рентабельність необоротних активів	148,41	114,18	101,35	-47,05
Рентабельність основних засобів	61,05	52,80	47,87	-13,18
Рентабельність оборотних активів	22,03	16,52	15,72	-6,31
Показники рентабельності реалізації				
Рівень валового прибутку	36,77	34,24	22,40	-14,37
Рівень операційного прибутку	26,71	21,86	17,15	-9,56
Рівень чистого прибутку	21,58	21,47	17,96	-3,62
Витратні показники рентабельності				
Рентабельність операційних витрат	34,92	26,90	19,74	-15,18
Рентабельність звичайної діяльності	26,21	25,58	20,51	-5,69

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Вони більше показують результати кінцевого бізнесу, ніж прибуток, тому що їх значення показує співвідношення результату до наявних або використаних ресурсів.

Показники рентабельності використовуються не тільки для оцінки діяльності підприємства, а й як інструмент інвестиційної політики та ціноутворення [1]. Вони розрізняють:

- показники руху грошових коштів;
- показники рентабельності активів;
- показники користі впровадження;
- показники витрат і вигоди.

Усі ці показники можна розрахувати на основі операційного прибутку, прибутку від реалізації продукції та чистого прибутку.

Розрахуємо та проаналізуємо показники прибутку агрофірми (табл. 3.3).

Дані таблиці 3.3 свідчать, що ТОВ «Голландська аграрна компанія» є рентабельним та рентабельним бізнесом, проте протягом досліджуваного періоду спостерігалася тенденція до зниження всіх без винятку показників рентабельності. Тому першим проблемним показником є загальний прибуток, адже він за досліджуваний період зменшився на 1,73%. З цифр можна сказати: зменшення вартості на 5,42% порівняно з 2019 роком, основних засобів на 13,18%, оборотних активів на 6,31%, необоротних активів на 47,05%, також зменшився чистий рівень, результативність і чистий прибуток, відповідно на 14,37%, 9,56% та 3,62%, що свідчить про зниження попиту на продукцію. Показники собівартості прибутку також знизилися: прибуток операційних витрат – на 15,18%, прибуток загальної діяльності – на 5,69%.

Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що ефективність управління, наприклад, таким фінансовим ресурсом, як рентабельність власного капіталу, знаходиться не в найкращому стані. Тобто норма окупності інвестицій недостатньо висока. Підвищення цього показника є

одним із важливих завдань, які мають виконувати керівники цього бізнесу. рівень управління фінансами залежить від ефективності використання всіх можливих інструментів управління, що забезпечують позитивний вплив на процеси формування та використання цих ресурсів.

Ефективне відтворення та високе дублювання фінансових ресурсів можливе за умови координації, насамперед, внутрішнього управління [23]. У цьому контексті кошти, отримані з різних фінансових джерел, необхідно спрямувати на певні конкретні категорії товарів. Отже, дохід від використання капіталу слід спрямовувати на будівництво матеріально-технічної бази підприємства; довгострокові кредити та прибуток від їх використання - у формування капіталу та нові інвестиції, а короткострокові - в оборотні активи; зібрані гроші мають бути використані для фінансування придбань та поточних інвестицій.

Важливою частиною аналізу в бізнесі є аналіз структури такої ситуації та співвідношення активів і пасивів, яка забезпечує стабільне фінансове становище та запобігає виникненню кризових ситуацій або банкрутства.

Відомі зовнішні моделі також можуть бути використані для визначення ймовірності банкрутства «Голландської сільськогосподарської компанії».

Як показує статистика, ймовірність банкрутства ТОВ «Голландська аграрна компанія» дуже низька, з 2019-2021 рр. $Z > 3$ (за моделлю Альтмана). Оскільки в статистиці використовується модель Спрингтейта, досліджувана компанія не має банкрутства, оскільки $Z > 0,862$. Розраховане значення Z за моделлю Романа Ліса в три рази перевищує розрахункове значення 0,037, а всі розраховані показники Z за різними моделями мають тенденцію до зростання, що добре свідчить про фінансову стійкість підприємства.

Отже, для вирішення необхідних завдань управління фінансовими ресурсами бізнесу необхідні певні системи та методи, за допомогою яких ці завдання можна вирішувати більш ефективно [11].

Таблиця 3.4 - Застосування зарубіжних методик для розрахунку ймовірності банкрутства ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Показники	2019	2020	2021	Відхилення, (+;-)
Оборотні активи	261826	280028	286048	24222
Поточні зобов'язання і забезпечення	52993	48239	14671	-38322
Робочий капітал	208833	231789	271377	62544
Активи	296365	322518	335535	39170
Нерозподілений прибуток	181502	225875	272502	91000
Прибуток до виплати процентів і податків	43804	43975	46611	2807
Операційний прибуток	54218	44500	44770	-9448
Власний капітал	229577	274279	320864	91287
Балансова оцінка заборгованості	66788	48239	14671	-52117
Виручка від реалізації	202978	204783	259517	56539
Середньорічна вартість власних оборотних коштів	178363	213414	251583	73220
Середньорічна вартість активів	275719	309442	329027	53308
Середньорічна вартість поточних зобов'язань	49114	50616	15728	-33387
Ліквідність (X_1)	0,705	0,719	0,809	0,104
Сукупна прибутковість (X_2)	0,612	0,700	0,812	0,200
Прибутковість (X_3)	0,148	0,136	0,139	-0,009
Фінансова структура (X_4)	3,437	5,686	21,871	18,433
Рівень оборотності капіталу (X_5)	0,685	0,635	0,773	0,089
Модель Альтмана	4,937	6,339	16,461	11,524
А	0,647	0,690	0,765	0,118
Б	0,159	0,142	0,142	-0,017
С	0,892	0,869	2,964	2,072
В	0,736	0,662	0,789	0,053
Модель Спрінгейта	2,037	1,985	3,494	1,457
Оборотний капітал/сума активів (X_1)	0,883	0,868	0,853	-0,031
Операційний прибуток/сума активів (X_2)	0,183	0,138	0,133	-0,050
Нерозподілений прибуток/сума активів (X_3)	0,612	0,700	0,812	0,200
Власний капітал/позиковий капітал (X_4)	3,437	5,686	21,871	18,433
Модель Романа Ліса	0,111	0,113	0,134	0,023

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Визначаючи місце та роль управління фінансовими ресурсами в системі управління підприємством, важливо зазначити, що останній є складовою частиною виробничо-організаційної та фінансово-господарської структури та пов'язує між собою елементи системи управління, його визначення містить. при визначенні основних цілей бізнесу, побудові основної діяльності, зокрема, мати довгострокове бачення (vision plan),

складати кошториси та координувати підрозділи компанії для вирішення основних планів (заходів) [26].

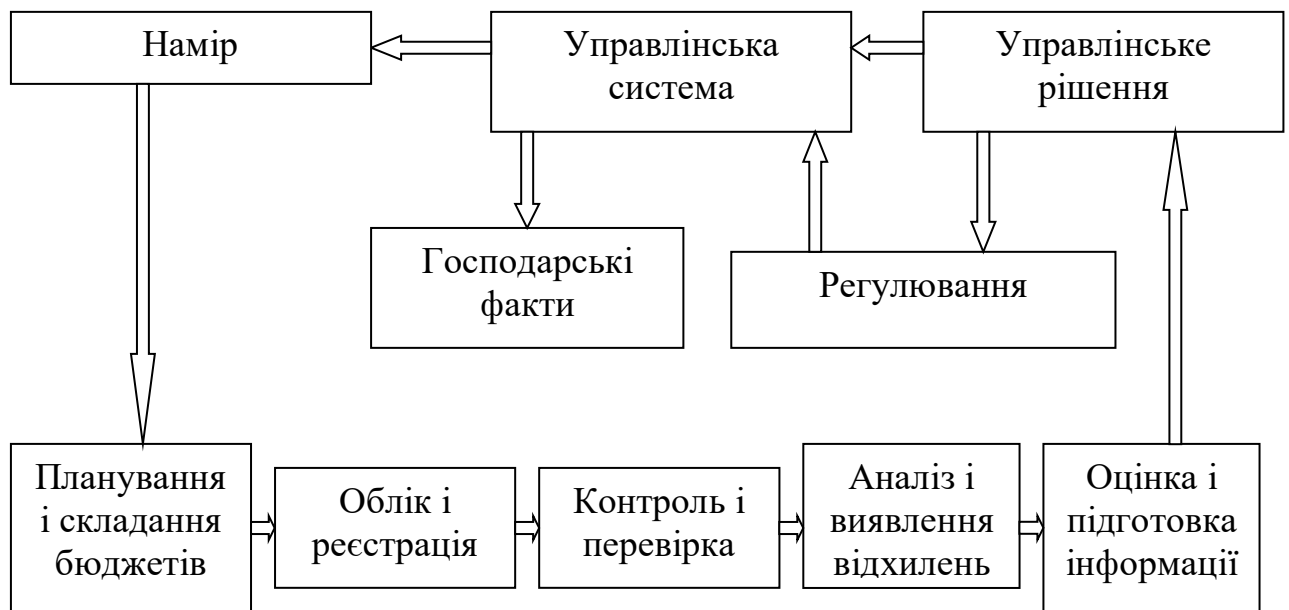

Рисунок 2.2 - Стадії циклу управління фінансовими ресурсами на підприємстві

Джерело: побудовано автором за матеріалами дослідження ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Таким чином, досягнення важливих позитивних показників у фінансовій системі бізнесу пов'язано з функціонуванням організаційної структури ТОВ «Голландська аграрна компанія». Фінансово-економічний відділ відповідає за економічну роботу та планування в управлінні фінансовими ресурсами в бізнесі. Для оцінки цілі поточного стану управління фінансовими ресурсами в табл. 3.5. розглянемо функції організаційних ланок управління фінансовими ресурсами ТОВ «Голландська аграрна компанія».

Можна стверджувати, що організаційна структура фінансово-економічної системи, створена в ТОВ «Голландська аграрна компанія», є цілком логічною, оскільки структурні ланки фінансово-економічного відділу повністю включають усі види діяльності, пов'язані з управлінням фінансовими ресурсами підприємства.

Таблиця 3.5 - Функції організаційних ланок управління фінансовими ресурсами ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Фінансово-економічний відділ	Бухгалтерія
- виявлення впливу основних економічних показників на забезпечення беззбитковості підприємства; - обґрунтування доцільності обсягів діяльності; - обґрунтування найраціональнішої для підприємства форми організації робіт; - фінансове забезпечення поточної виробничого господарської діяльності; - пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності підприємства; - виконання фінансових зобов'язань перед іншими суб'єктами господарювання, бюджетом, банками; - мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу; - контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів; - прогнозування та планування фінансового потенціалу; - оперативна, поточна фінансово-економічна робота щодо оптимізації рівня прибутковості та рентабельності господарської діяльності.	- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, - складання і подання у встановлені терміни фінансової звітності; - організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій; - бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням витрат від нестачі, крадіжками й псуванням активів підприємства.

Джерело: побудовано автором з використанням функцій відділів ТОВ «Голландська аграрна компанія» та посадових інструкцій працівників

Проте, враховуючи представлене дослідження, наголошуємо на необхідності включення впровадження маржинального аналізу в оперативну діяльність фінансово-економічного відділу.

У загальному вигляді цей принцип побудови процесу управління фінансовими ресурсами можна подати у вигляді схеми, зображеної на рис. 3.2.

Дослідження показало, що основним завданням фінансових служб є допомога менеджерам у досягненні запланованих економічних показників бізнесу за умови дотримання фінансового балансу підприємства, тобто

необхідного рівня ліквідності. Тому грошові потоки в системі управління фінансовими ресурсами розглядаються як цільові показники ділової активності, так і показники, що визначають стан його фінансової рівноваги.

Рисунок 3.2 - Схема організації процесу управління фінансовими ресурсами

Джерело: побудовано автором за матеріалами дослідження ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Дані схеми організації процесу управління фінансовими ресурсами свідчать про те, що є можливості для удосконалення та розвитку.

3.3 Організаційно-економічні заходи вдосконалення управління фінансовими ресурсами в системі менеджменту ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Успішне функціонування підприємства залежить від багатьох факторів, а саме від правильної управлінської діяльності з орієнтуванням на адекватне фінансове забезпечення господарської діяльності, правильного вибору методів і джерел залучення фінансових ресурсів та визначення відповідних напрямків для їх використання. що зростання доходів бізнесу гарантовано. Орієнтири управлінського впливу на посилення управління фінансовими ресурсами підприємства представлені в таблиці 3.5.

Успішне функціонування підприємства залежить від багатьох факторів, а саме від правильної управлінської діяльності з орієнтуванням на адекватне фінансове забезпечення господарської діяльності, правильного вибору методів і джерел залучення фінансових ресурсів та визначення відповідних напрямків для їх використання. що зростання доходів бізнесу гарантовано. Орієнтири управлінського впливу на посилення управління фінансовими ресурсами підприємства представлені в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 - Напрями управлінського впливу щодо ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

Вид управлінського впливу	Зміцнення фінансового потенціалу
1. Пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу	- зменшення фінансових зобов'язань; - збільшення грошових активів
2. Оптимізація збутової політики	- збільшення обсягів реалізації продукції; - зниження собівартості продукції, за рахунок впровадження нової техніки, технологій, раціональнішого використання як матеріальних, так і трудових ресурсів; - зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості реалізованої продукції; - збільшення прибутку підприємства.
3. Збільшення грошових коштів	- наповнення розрахункового рахунку підприємства
4. Вирощування нових сортів продукції рослинництва	- впровадження технологій

Джерело: побудовано з використанням [32] та на основі досліджень ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Якщо ми подивимося на представлений рисунок 3.2, то можна сказати, що основним показником ефективності управління фінансовими ресурсами компанії є пошук високого співвідношення власного капіталу та позик, що повинно знизити фінансовий ризик при збільшенні прибутку власного капіталу. Підвищення ліквідності підприємства здійснюється за допомогою методології фінансової стійкості - комплексу заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого - на збільшення фінансових активів, які забезпечують ці зобов'язання.

У сучасних умовах оптимізація збутової політики компанії є дуже важливою. Компанії необхідно посилити свою маркетингову стратегію для просування своєї продукції. Посилення роботи таким чином дозволить збільшити продажі продукції, а це надасть бізнесу нові фінансові можливості.

Конкуренція на роздрібному ринку може бути досягнута шляхом зниження собівартості продукції, за рахунок впровадження нової техніки, технології, раціонального використання як техніки, так і робочої сили, зниження ваги постійних витрат у собівартості продукції, оскільки зниження собівартості продукції має прямий і однаковий вплив на збільшення прибутку підприємства [38].

Розглядаючи виявлені проблеми, слід зазначити, що одним із показників підвищення ділової спроможності підприємства є збільшення коштів на поточному рахунку підприємства, що підвищить коефіцієнт абсолютної ліквідності та дозволить підприємству проіснувати протягом довгий час. - та короткострокові кредити банку для фінансування поточної діяльності, що надаються лише платоспроможним підприємствам, у яких загальний коефіцієнт ліквідності відповідає нормативу. Збільшення доходу можна забезпечити шляхом продажу надлишків і невиробничих товарів, здачі їх в оренду.

Загалом проведене дослідження дає підстави стверджувати, що вартість грошей або прибуток бізнесу так чи інакше залежить від складу джерел його

фінансування. Кожен бізнес має свою структуру джерел фінансових ресурсів. І якщо така структура повністю гарантує безперебійне фінансування бізнесу і не шкодить репутації його бізнесу, то вона найкраща.

Поділяючи погляди науковців [37], ми вважаємо, що досягнення фінансової стійкості бізнесу можливе лише за умови використання можливостей сучасного фінансового менеджменту. В цьому розділі Гришук Н.В. зазначає: «...завданням створення логічної структури фінансово-економічних служб компанії є створення служб компанії, здатних вирішувати цілий комплекс завдань і при цьому не дублювати завдання одна одної» [12] .

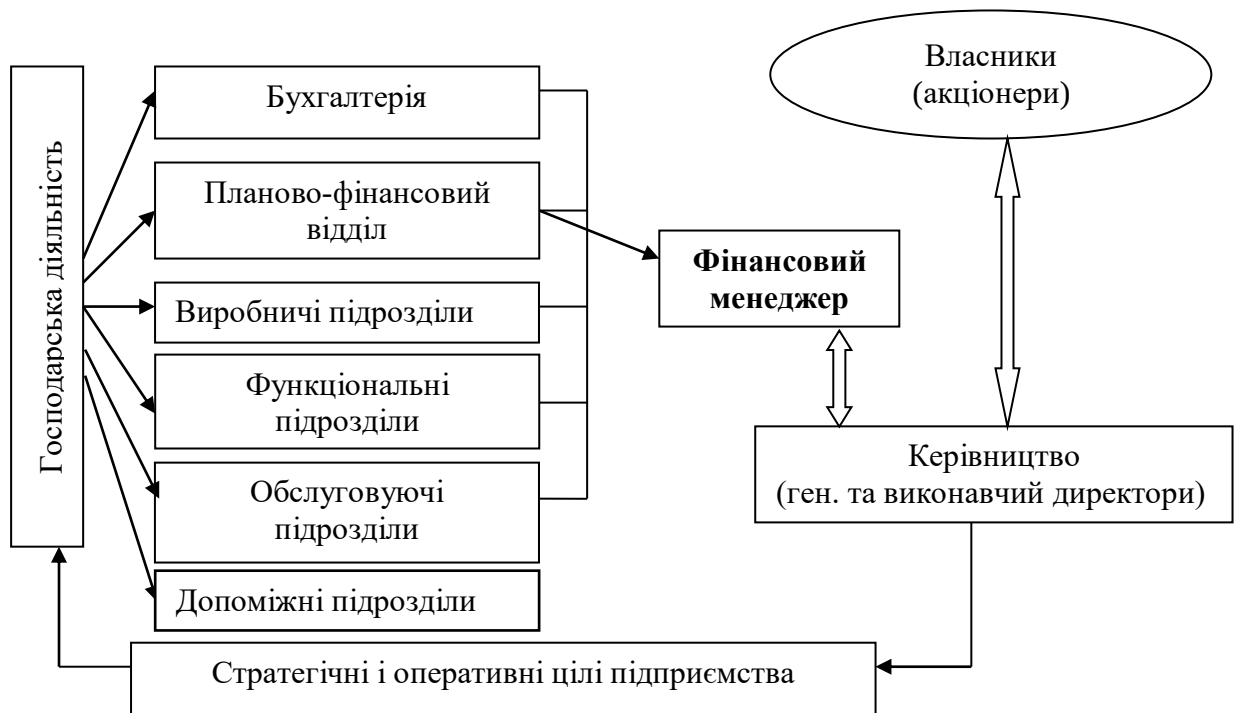

Рисунок 3.3 - Розподілення функцій контролеру за окремими адміністративними підрозділами

Джерело: запропоновано автором дослідження

Отже, враховуючи зазначені обставини, недоцільно пропонувати розширення адміністративно-управлінського апарату за рахунок додаткового створення спеціальної служби. Проте, враховуючи важливість і необхідність, на нашу думку, доцільно створити таку організаційну структуру, яка зможе

виконувати функції фінансового менеджера без умов розширення адміністративного ресурсу.

Виходячи із зазначених умов, єдиним рішенням є здійснення такої діяльності в рамках роботи окремих адміністративних підрозділів бізнесу, необхідною умовою чого буде створення в цих підрозділах посади фінансового менеджера (рис. 3.3).

Враховуючи, що система управління фінансовими ресурсами ТОВ «Голландська аграрна компанія» може працювати і добре працювати, якщо в бізнесі використовується такий інструмент управління, як фінансове планування і прогнозування, тому посадова інструкція фінансового менеджера підприємства повинна відображати сферу його обов'язків з цих аспектів.

І, як уже наголошувалося, з метою покращення управління фінансовими ресурсами доцільно запровадити додаткову роботу у фінансово-економічному відділі. Наша пропозиція полягає в тому, щоб делегувати ці завдання фінансовому менеджеру. Автор розраховує та наводить результати маргінального аналізу різних культур.

Граничний аналіз, проведений компанією ТОВ «Голландська аграрна компанія», дав такі висновки:

1) Підприємство повністю покриває всі змінні та рівнозмінні витрати на виробництво засобів виробництва.

2) Проведений аналіз показує, що підприємство має достатньо розвинену технологію управління, що виражається в якісному плануванні витрат, тобто в розробці новітніх технологічних карт.

3) Фінансове становище виробництва завжди розвивається і стабільне. Така практика зберігається через дуже прибуткові рослини, які мають високу ціну на ринку.

Фінансове планування є одним із інструментів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Голландська аграрна компанія». Налагоджена таким чином робота, безумовно, сприяє

забезпеченню ефективної роботи керівника.

Елементи бізнес-планування, що входять до складу управління фінансовими ресурсами, забезпечують повну інтеграцію внутрішніх резервів бізнесу за рахунок виявлення на етапі планування потужності та складу активів, необхідних для досягнення запланованих показників фінансово-економічної діяльності. діяльність бізнесу.

Дослідження виявлених питань дає підстави для вивчення тенденцій зміни рівня доходу від реалізації продукції та продовження виявленої тенденції найближчим часом будемо використовувати метод екстраполяції.

Таблиця 3.6 - Динаміка рівня доходу (виручки) від реалізації продукції ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Роки	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн. (Y)	Умовні позначення періодів, (t)	$Y \cdot t$	t^2	Вирівняні рівні ряду динаміки, % ($\bar{Y}_t$)	$(Y - \bar{Y}_t)$	$(Y - \bar{Y}_t)^2$
2017	113751,0	-2	-227502	4	113989,2	-238,2	56739,2
2018	142616,0	-1	-142616	1	149359,1	-6743,1	45469397,6
2019	202978,0	0	0,0	0	184729,0	18249,0	333026001,0
2020	204783,0	1	204783	1	220098,9	-15315,9	234576792,8
2021	259517,0	2	519034	4	255468,8	4048,2	16387923,2
Всього	923645,0	0	353699	10	923645,0	0,0	629516853,9

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Використовуючи дані таблиці, розраховуємо параметри рівняння прямої лінії, яка показує ступінь рівня доходу (доходу) від реалізації продукції ТОВ «Голландська аграрна компанія»:

$$\bar{Y}_t = b_0 + b_1 \cdot t \quad (2.2)$$

$$b_0 = \frac{\sum y}{n} = \frac{923645}{5} = 184729;$$

$$b_1 = \frac{\sum y \cdot t}{\sum t^2} = \frac{353699}{10} = 35369,9;$$

$$\bar{y}_t = 184729 + 35369,9 \cdot t;$$

Отже, як показують розраховані параметри прямолінійного рівняння, середній рівень доходу (доходу) від реалізації продукції за 2017-2021 роки досяг 184729 тис. грн., про що свідчить розрахований коефіцієнт b_0 . За досліджуваний період відзначено тенденцію до його збільшення в середньому на 35369,9 тис. грн. щороку, про що свідчить розрахований коефіцієнт b_1 .

Крім $t = 3$ і $t = 4$ отримуємо прогнозний рівень доходу (доходу) від реалізації продукції на 2022 та 2023 роки, який становитиме 290838,7 тис. грн відповідно. $(184729 + 35369,9 \times 3)$ та 326208,6 тис. грн. $(184729 + 35369,9 \times 4)$.

Наочно покажемо фактичні та уточнені дані щодо рівня доходу (доходу) від реалізації продукції ТОВ «Голландська аграрна компанія» за 2017-2021 роки.

Враховуючи обмежений рівень доходів від реалізації продукції у вказані періоди, підприємство може розраховувати на збільшення рівня прибутку, що також позитивно вплине на фінансовий стан ТОВ «Голландська аграрна компанія».

Фонди прямих інвестицій відіграють велику роль у фінансових ресурсах компанії. Але, враховуючи нинішню ситуацію в аграрному секторі, де ваших коштів часто не вистачає, важливу роль відіграють джерела кредитування, особливо банківські. Однак залучення кредитів – це великий ризик зниження фінансової стійкості бізнесу. Крім того, відсотки, нараховані та сплачені за кредитом, зменшують чистий прибуток підприємства та знижують рентабельність капіталу. Важливо розуміти, що боргове

фінансування є вигідним до певної межі. Чим більше боргів у структурі капіталу компанії, тим вищий фінансовий ризик. Адже чим більше компанія позичає, тим вище вартість фінансування і тим більший ризик не розрахуватися з боргами. Тому важливо визначити правильне співвідношення власних і позичених грошей, щоб ефективно їх використовувати.

Сучасна практика аналізу дозволяє це зробити розрахунковим шляхом – за допомогою фінансового важеля (виміру). Він базується на багатофакторному розрахунку норми прибутку на капітал для різних об'єктів власності. Фінансовий леверидж — це використання підприємством позичених коштів, що впливає на зміну рентабельності власного капіталу та дає можливість отримати більший прибуток від власного капіталу. Показник, який показує рівень додаткового прибутку, створеного у власному капіталі від різних відсотків використання позикових коштів, називається ефектом фінансового прибутку (EFL) [20]. Розраховується за формулою:

$$\text{ЕФЛ} = (1 - \text{СПП}) \cdot (\text{КВР}_a - \% \text{Кр}) \cdot \text{ЗК} / \text{ВК}; \quad (2.3)$$

де ЕФЛ – результат приросту капіталу, пов'язаного зі збільшенням рентабельності власного капіталу;

СПП - ставка податку на прибуток;

КВР_a - норма валового прибутку, %

%Кр - сума відсотків за кредит, сплачена підприємством за користування кредитом, %;

ЗК – розмір інвестованого капіталу підприємства;

ВК – розмір капіталу компанії

Ми розглянемо загальний вплив фінансової вигоди на основі даних в таблиці 3.7.

Аналіз даних таблиці 3.7 показує, що в першому варіанті вплив фінансового інтересу відсутній, оскільки він не включає використання позикових грошей. У другому варіанті залучений капітал дорівнює 30%.

Таблиця 3.7 - Прогнозування рівня фінансового левериджу ТОВ
«Голландська аграрна компанія»

Показники	Частка позикового капіталу		
	0%	30%	50%
Сума всього капіталу (активів), який використовується у звітному періоді в тому числі:	350000	350000	350000
Сума власного капіталу	350000	245000	175000
Сума залученого капіталу	0	105000	175000
Сума прибутку	75000	75000	75000
Рівень рентабельності сукупного капіталу	0,214	0,214	0,214
Рівень відсотків за кредит	-	0,16	0,16
Сума відсотків за кредит	-	16800	28000
Сума прибутку за вирахуванням суми відсотків за кредит	75000	58200	47000
Ставка податку на прибуток	-	-	-
Сума податку на прибуток	-	-	-
Сума прибутку за вирахуванням податку	75000	58200	47000
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу або коефіцієнт фінансової рентабельності	0,214	0,238	0,269
Вплив фінансового левериджу (приріст рентабельності власного капіталу)	-	0,023	0,054

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ
«Голландська аграрна компанія»

Тому вплив фінансового коефіцієнта становитиме 0,023 (2,3%). У третьому випадку вплив фінансової вигоди, пов'язаної з використанням позикових грошей, зростає до 0,054 (5,4%); іншими словами, зі збільшенням капітальних витрат у структурі всього капіталу (активів) бізнесу підвищується норма рентабельності власного капіталу.

Існують різні твердження щодо розміру вимірювального плеча. Більшість із них схиляється до того, що питома вага задіяних у балансі грошей не повинна перевищувати 50%.

У випадку, якщо бізнес здійснює свою діяльність тільки за рахунок свого капіталу, коефіцієнт фінансового левериджу буде 1, середнього ефекту

не буде. Тобто зміна чистого прибутку на 1% призведе до аналогічної зміни чистого прибутку.

Використання методу фінансового левериджу дає змогу визначити оптимальну фінансову структуру, яка забезпечує найвищий рівень фінансової вигоди. При цьому співвідношення власного та позикового капіталу 50:50 забезпечить ТОВ «Голландська аграрна компанія» вищий ступінь фінансової стійкості порівняно з існуючим.

Таблиця 3.8 - Показники фінансової стійкості ТОВ «Голландська аграрна компанія» станом на 31.12.2021 р.

Показник	Нормативне значення	Фактичне значення	Оптимальне значення
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,956	0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	< 0,5	0,046	0,5
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	> 1,0	21,871	1
Коефіцієнт фінансового ризику	< 0,5	0,046	0,2
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,2-0,5	0,846	0,3
Коефіцієнт маневреності власного та довгострокового позикового капіталу	$\geq 0,5$	0,846	0,5
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами поточних активів	$\geq 0,1$	0,949	0,2
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	0,6-0,8	2,412	0,5
Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	0,5-0,8	0,154	0,5

Джерело: розраховано та складено автором за даними ТОВ «Голландська аграрна компанія»

Щоб підтвердити зроблені припущення, наведемо ряд конкретних показників фінансової стабільності, проаналізованих вище.

Отже, статистика показників фінансової стійкості ТОВ «Голландська сільськогосподарська компанія» свідчить, що позика компанії на кінець 2021 року в структурі загального капіталу становила 4,37%, а решта – 95,63% – власний капітал. Тому фактичні значення показників фінансової стійкості підприємства дуже високі та відповідають нормам.

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління

фінансовими ресурсами і визначається співвідношенням власних і залучених коштів, активів і джерел їх фінансування.

Головною проблемою українського бізнесу є дуже низький рівень деяких показників фінансової стійкості, що зумовлено браком капіталу для покриття господарської діяльності. Для багатьох підприємств оптимізація структури капіталу, тобто збільшення прогнозованих фінансових прибутків і зниження капітальних витрат, є актуальною проблемою.

Одним із завдань бізнесу є доведення співвідношення доходів і кредитів до правильного балансу, який забезпечить високий рівень фінансового прибутку, і належний рівень фінансової стабільності, тобто її стабілізація.

Отже, для забезпечення ефективності управління фінансовими ресурсами в бізнесі необхідне надання обмеженої інформації про фінансові послуги; матеріальне та належне забезпечення зв'язків організації з управління фінансовими ресурсами; супровід методу; підтримка співробітників, відповідна система розподілу роботи та відповідальності за реалізацію та управління фінансовими ресурсами компанії тощо.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі магістра здійснено теоретичне узагальнення та запропоноване вирішення наукового завдання, що полягає у наступному:

1. Фінансові ресурси підприємств за своєю сутністю – це складна економічна категорія під якою слід розуміти частину грошових коштів підприємства, що формуються в процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу, які акумулюються за рахунок власних, позичених та залучених коштів та перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і необхідні для виконання ним фінансових зобов'язань, здійснення витрат з метою забезпечення процесу розширеного відтворення, а також з метою одержання прибутку від здійснення виробничо-господарської діяльності.

2. Джерелами формування фінансових ресурсів підприємства є власні фінансові ресурси та залучені з різних джерел кошти. Можна виділити такі основні складові фінансових ресурсів підприємства: дохід, прибуток, амортизаційні відрахування, статутний капітал, кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги, короткострокові кредити банків.

3. Проведення аналізу власних та залучених ресурсів є необхідним для оцінки формування джерел фінансових ресурсів у сучасних умовах. На основі проведеної оцінки системи показників характеризують ефективність використання фінансових ресурсів та результативність діяльності підприємства. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства дозволить визначити напрями за рахунок яких можна поліпшити ці показники.

2. За результатами аналізу ТОВ «Голландська аграрна компанія» встановлено, що площа сільськогосподарських угідь підприємства у 2021 році становила 11103 га., майже весь земельний фонд господарства відведено під рілля, так як це паї громадян, взяті в оренду. Аграрна компанія спеціалізується на вирощуванні зернових культур з розвиненим

виробництвом насіння соняшнику. Підприємство достатньою мірою забезпечене трудовими ресурсами, нині їх кількісний склад налічує 83 особи.

В цілому аналіз основних показники діяльності ТОВ «Голландська аграрна компанія» свідчить про позитивну динаміку її розвитку так як підприємство є прибутковим і рентабельним, хоча, останнім часом і фіксується тенденція до зниження рівня рентабельності.

3. Дослідженнями виявлено, що підприємство функціонує переважно за рахунок власних коштів, тому важливим для є виявлення резервів для збільшення саме власних ресурсів. Встановлено, що одним з джерел власних ресурсів є прибуток, який формується на основі маржинального доходу. З метою виявлення найбільш прибуткових видів продукції ми пропонуємо впровадження методики маржинального аналізу. У структурі власних фінансових ресурсів найбільша питома припадає на нерозподілений прибуток, а найменша на амортизаційні відрахування.

Стосовно залучених коштів варто відмітити, що у 2019 р. залучалась значна сума коштів на оновлення основних засобів. Щодо залучених фінансових ресурсів, слід відмітити, що у 2021 р. їх сума скоротилася на 38056 тис. грн, або на 74,8%. Це відбулося в результаті повного погашення короткострокових кредитів банку, зменшення суми кредиторської заборгованості на 68,3%, при тому, що відбулося зростання суми інших поточних зобов'язань на 1246 тис. грн, тобто на 42%, а підсумок балансу за 2021 рік збільшився на 4%.

4. Проведена оцінка показників фінансової стійкості підприємства є свідченням того, що прослідковується тенденція до зниження деяких показників фінансової стійкості, однак, всі вони є досить високі, тому підприємство можемо зробити висновок, що господарюючий суб'єкт є фінансово стійким і автономним, так як за досліджуваний період спостерігається значне підвищення коефіцієнта фінансової стабільності (на 18,433), автономії – на 0,182, концентрації власного капіталу – на 0,182, а

відповідно на стільки ж зниження коефіцієнта концентрації позикового капіталу, зниження коефіцієнта фінансової залежності на 0,245.

Розраховані показники ділової активності підприємства теж достатньо високі, причому за досліджуваний період вони значно покращилися, про що свідчить приріст коефіцієнтів оборотності активів, оборотних засобів, дебіторської та кредиторської заборгованості відповідно на 0,053, 0,092, 0,182 та 7,187 од., і як наслідок скорочення тривалості оборту дебіторської та кредиторської заборгованості відповідно на 27,4 та 22,5 днів. Виключенням є основні засоби, що незначно сповільнили свій обіг за станні три роки – на 0,164 од., хоча їх оборотність залишається також досить високою.

Застосуванням зарубіжних методик: Альтмана, Спрінгейта, Р. Ліса доведено, що ймовірності банкрутства ТОВ «Голландська аграрна компанія» дуже низька.

Отже, з проведених розрахунків можемо зробити висновок, що фінансові ресурси на підприємстві використовуються ефективно.

5. Проведений аналіз дає змогу констатувати, що якість фінансового менеджменту залежить від оперативності використання усіх можливих управлінських інструментів, які забезпечують позитивний вплив на процеси формування і використання цих ресурсів. Ефективне відтворення і максимальне примноження фінансових ресурсів можливе за умови скоординованого, передусім, внутрішнього управління. Досліджуючи підприємство в цьому контексті встановлено, що економічною та плановою роботою по управлінню фінансовими ресурсами в ТОВ «Голландська аграрна компанія» займається фінансово-економічний відділ. Робота ведеться злагоджено з працівниками бухгалтерії, однак, деякі функції розпорошені та виконуються за дорученням керівника відділу невчасно. Тому зважаючи на актуальність даної проблеми пропонуємо без умов розширення адміністративного апарату створити таку організаційну структуру, виділивши особу (посаду) із числа згаданих відділів, яка б виконувала функції фінансового менеджера. У посадовій інструкції фінансового

менеджера підприємства варто відобразити серед інших обов'язків, фінансове планування та прогнозування. Зважаючи на актуальність маржинального аналізу для удосконалення управління фінансовими ресурсами пропонуємо покласти обов'язки по його виконанню покласти на фінансового менеджера.

6. Досліджуючи проблематику з'ясовано, що надзвичайно важливим в системі управління є визначення стратегічних та оперативних цілей. З цією метою, використовуючи метод екстраполяції, нами спрогнозовано рівень доходу (виручки) від реалізації продукції на найближчу перспективу (на 2020 та 2021 рр.), який становитиме відповідно 290838,7 тис. грн. (та 326208,6 тис. грн. Така ситуація, позитивно відобразиться на фінансовому стані ТОВ «Голландська аграрна компанія» адже свідчить про підвищення суми власних коштів підприємства. Тому суб'єкту господарювання варто і далі збільшувати обсяги виручки, а фінансово-економічному відділу для прогнозування застосовувати викладений нами методичний інструментарій.

7. В роботі доводиться доцільність використання підприємством позикового капіталу, та розраховується показник, що називається ефектом фінансового левериджу. Використання механізму фінансового левериджу дає можливість визначити оптимальну структуру капіталу, яка забезпечує максимальний рівень фінансової рентабельності. Розрахунково показано, що співвідношення власного і залученого капіталу 50:50 забезпечило б ТОВ «Голландська аграрна компанія» вищим рівнем фінансової стійкості в порівнянні з існуючим.

Отже, для забезпечення ефективності управління фінансовими ресурсами на підприємстві необхідне досягнення збалансованої роботи всіх складових його організаційно-економічного механізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. КНЕУ, 2018. 779 с.
2. Бердар М.М. Фінансова прозорість підприємства в управлінні фінансових ресурсів. Формування ринкових відносин в Україні. 2011. № 1. С. 122-125.
3. Биба В.В. Чинники, що впливають на прибуток сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2016. №5. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4960> (дата звернення 22.09.2022)
4. Боднарчук А.В. Оцінка власного капіталу агроформувань. *Економіка АПК*. 2014. №8. С. 56-62.
5. Будняк Т.О. Фінансове забезпечення діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Наукові праці ПДАА*. Серія: Економічні науки. 2013. Спецвипуск. С. 83-91.
6. Вдовенко Л.О., Черненко О.С. Інформаційна складова забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрної сфери економіки. URL: <http://journal.udau.edu.ua/assets/files/89/Ekon/Ukr/4.pdf>. (дата звернення 22.09.2022)
7. Власюк С.А. Фінансування сільського господарства у контексті сучасних умов. *Зб. наук. праць. Уманського національного університету садівництва*. 2014. Вип. 85. С. 249-254.
8. Галицька Л.Б. Джерела фінансування основних виробничих засобів в сільськогосподарських підприємствах. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. Серія: Економічні науки. 2014. № 7. С. 222-230.
9. Гончаренко Л.В. Роль фінансової системи у забезпеченні сільськогосподарських підприємств. *Економічні науки*. Облік і фінанси. 2014. Вип. 11(1). С. 44-53.
10. Григорук І.О. Сучасний стан та проблеми фінансового забезпечення

підприємств АПК. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2014. № 2. С. 237-240.

11. Грищук Н.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес» Випуск 290. 2018. С. 57-64

12. Грищук Н.В. Гармонізація державної фінансової політики щодо фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки» 2017. №4. С.75-78.

13. Давиденко Н. М. Залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Економіка». 2015. Випуск 1(45). Т.1 С.124-127.

14. Данилко В.К. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємства за умов ринкової економіки. *Вісник ЖДТУ*. Серія: Економічні науки. 2014. №2(68). С. 102-107.

15. Загорулько Ю.І. Фінансова стійкість підприємства як економічна категорія. URL: <http://uabs.edu.ua/>. (дата звернення 22.09.2022)

16. Зеліско І.М. Особливості управління фінансовими ресурсами аграрнопромислових компаній України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2014. Вип. 200(3). С. 34-39.

17. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012768. (дата звернення 22.09.2022)

18. Зленко О.В. Теоретичні засади управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. *Економіка та управління АПК*. 2013. Вип. 10. С. 162-167.

17. Кириченко Б.М. *Особливості управління фінансовими ресурсами підприємства за сучасних умов*: матеріали науково-практичної конференції

викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (13-17 квітня 2020 р.). Суми, 2020. С. 281.

19. Коваль О.А. Багатофункціональний сільськогосподарський обслуговуючий кооператив як можливість підвищення власного фінансового забезпечення підприємства. *Бізнес Інформ*. 2016. №3. С. 149-154.

20. Леось О. Механізми формування фінансових ресурсів підприємств. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2013. № 1 (16). С. 119–126.

21. Масюк Ю.В. Напрями забезпечення ефективного управління оборотними активами на сільськогосподарських підприємствах. *Молодий вчений*. 2015. №12(27). С. 95-98.

22. Мушенко В.В. Сучасна державна політика України щодо фінансової підтримки сільського господарства. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Право. 2019. Вип. 197(1). С. 244-250.

23. Мішина С. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2015.

24. Ткаченко П. І. Управління фінансовими ресурсами підприємств: управління ефективністю формування та використання: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2013/12.pdf (дата звернення 22.09.2022)

25. Тютюнник Ю.М., Тютюнник С.В. Динаміка показників оцінювання майнового стану сільськогосподарських підприємств Сумської області: URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2019/01/229.pdf>. (дата звернення 22.09.2022)

26. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник, частина I / за ред.: Ю.М. Тютюнник, 2-ге вид., перероб. і доп. Полтава. РВВ ПДАА, 2014. 358 с.

27. Офіційний сайт Державної служби статистики України: www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення 22.09.2022)

28. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України: <http://minagro.gov.ua> (дата звернення 22.09.2022)

29. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: <https://www.kmu.gov.ua/ua> (дата звернення 22.09.2022)
30. Прокопець Л.В. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств як основа підвищення їхньої конкурентоспроможності. *Економіка та держава*. 2014. № 7. С. 64-66.
31. Рибалко Н. О. Фінансові ресурси підприємств: грошові кошти чи щось більше. *Загальні питання економіки*. 2014. С. 28–31.
32. Сокольська Т.В. Фінансове забезпечення сільськогосподарського виробництва. *Економіка та управління АПК*. 2014. №1. С. 140-147.
33. Сус Л. В., Сус Ю. Ю. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи [Монографія]. Житомир .2016. 588 с.
34. Україна й Світова організація торгівлі. Офіційний сайт.: <http://www.fao.org/3/a-i7465e.pdf> (дата звернення 22.09.2022)
35. Ульянченко Ю.О. Державне регулювання аграрного ринку в країнах ЄС і США: досвід для України: <http://www.kbuara.khaikov.Ua/e-book/db/5/05.pdf> (дата звернення 22.09.2022)
36. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи: монографія. за ред. проф. Д. І. Деми. Житомир: ЖНАЕУ, 2015. 364 с.
37. Фінансове забезпечення розвитку суб'єктів підприємництва реального сектору економіки: кол. монографія О. В. Шишкіна, І. В. Садчикова, Р. В. Лавров, Б. А. Карпінський, О. В. Горбачевська; ред.: В. П. Ільчук; Черніг. нац. технол. ун-т. Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2017. 271 с.
38. Фурман І.В. Процес управління фінансовою стійкістю підприємства та шляхи його вдосконалення. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 1 (19). С. 31-36.

ДОДАТКИ